

LISA 1 AINEVALDKOND KEEL JA KIRJANDUS

Sisukord

1. ÜLDALUSED	3
1.1. Valdkonnapädevus	3
1.2. Ainevaldkonna õppeained, kohustuslikud ja valikkursused	3
1.3. Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming.....	4
1.4. Valdkonnaülene lõiming, üldpädevuste arengu toetamine ja õppekava läbivate teemade käsitlemine	5
1.5. Õppe kavandamine ja korraldamine.....	10
1.6. Õppekeskkond.....	11
2. AINEKAVAD	11
2.1. KIRJANDUS	11
2.1.1. Õppeaine kirjeldus.....	11
2.1.2. Gümnaasiumi lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud	16
2.1.3 Kursuste õpitulemused, õppesisu ja hindamine	16
2.3. EESTI KEEL TEISE KEELENA	32
2.3.1. Õppeaine kirjeldus.....	32
2.3.2. Gümnaasiumi lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud	33
2.3.3. Õpitulemused	33
2.3.4. Kursuste õpitulemused, õppesisu ja hindamine	35
2.3. VENE KEEL vene õppekeele klassis	43
2.3.1. Õppeaine kirjeldus.....	43
2.3.2. Gümnaasiumi lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud	46
2.3.3 Kursuste õpitulemused, õppesisu ja hindamine	46
3. VALIKKURSUSTE AINEKAVAD	59
3.1. VALIKKURSUS „KEEL JA ÜHISKOND“	59
3.1.1. Õppe-eesmärgid	59

3.1.2. Kursuse lühikirjeldus.....	60
3.1.3. Õpitulemused, õppesisu ja hindamine.....	60
3.2. VALIKKURSUS “EESTI KEELE GRAMMATIKA“	62
3.2.1. Õppe-eesmärgid	62
3.2.2. Kursuse lühikirjeldus.....	63
3.2.3. Õpitulemused, õppesisu ja hindamine.....	63
3.3. VALIKKURSUS “PRAKTILINE EESTI KEEL“	64
3.3.1. Õppe-eesmärgid	64
3.3.2. Kursuse lühikirjeldus.....	64
3.3.3. Õpitulemused, õppesisu ja hindamine.....	65
3.4. VALIKKURSUS “KÕNE JA VÄITLUS“	66
3.4.1. Õppe-eesmärgid	66
3.4.2. Kursuse lühikirjeldus.....	67
3.4.3. Õpitulemused, õppesisu ja hindamine.....	67

1. ÜLDALUSED

1.1. Valdkonnapädevus

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpetamise eesmärk gümnaasiumis on kujundada õpilastes keele- ja kirjanduspädevus, mis tähendab suutlikkust mõista keelt ja kirjandust kui rahvusliku, riikliku ja iseenda identiteedi alust ning väärtustada keelt ja kirjandust rahvusliku ning maailmakultuuri osana. Keele- ja kirjanduspädevus hõlmab teadmisi ja oskusi, kujundamaks keele- ja kultuuriteadlikku inimest, kes käitub nii suulises kui ka kirjalikus väljenduses verbaalsele ja sotsiaalsele kontekstile vastavalt. Keele- ja kirjanduspädevus tähendab oskust eri liiki tekste mõista, luua, analüüsida ja kriitiliselt hinnata.

Keele- ja kirjandusõpetusega taotletakse, et gümnaasiumi lõpuks omandab õpilane järgmised valdkonnapädevused:

- 1) väärtustab keelt ja kirjandust kui (rahvus)kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendajat ning mõtlemis- ja tunnetusvahendit, teadvustab keelt identiteedi osana, väärtustab keelelist ja kultuurilist mitmekesisust;
- 2) toimib keeleteadlikult, väljendub selgelt, eesmärgipäraselt ja üldkirjakeele normidele vastavalt nii suulises kui ka kirjalikus suhtluses, märkab ja arvestab keeles toimuvaid muutusi;
- 3) mõistab, analüüsib ja hindab kriitiliselt eri liiki tekste ning eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, austab intellektuaalomandit;
- 4) arendab oma loovvõimeid, kirjutab ja esitab eri tüüpi ning eri žanris tekste, kasutab tekstiloomes sobivaid ja asjakohaseid alustekste;
- 5) mõistab keele ja kirjanduse ühiskondlikku, ajaloolist ja kultuuriväärtust ning tähtsust iseenda arengus;
- 6) väärtustab lugemist, suunab oma lugemust, oskab ise valida kirjandusteoseid jm lugemisvara, arendab lugedes oma tunde-, kogemus- ja mõttemaailma, täiendab enda keele- ja kultuuriteadmisi.

1.2. Ainevaldkonna õppeained, kohustuslikud ja valikkursused

Ainevaldkonna õppeained on kirjandus, eesti keel teise keelena ning vene keel. Õppeained jagunevad kohustuslikeks ning valikkursusteks.

Kohustuslikud kursused õppeainete kaupa on järgmised:

- 1) **kirjandus – 5 kursust:** „Pärimus ja kirjandus“, „Identiteet ja eesti kirjandus“, „Ajastud, voolud ja žanrid kirjanduses I“, „Ajastud, voolud ja žanrid kirjanduses II“, „Kirjandus ja ühiskond“;
- 2) **eesti keel teise keelena – 9 kursust.**
- 3) **vene keel – 6 kursust** (vene õppekeele klassis): „Keel, ühiskond ja kultuur“, „Meedia ja mõjutamine“, „Tekst ja stiil“, „Suuliste tekstide vastuvõtt ja loomine“, „Kirjalike tekstide vastuvõtt ja loomine“, „Praktiline vene keel“-

Valikkursused on:

- 1) „Keel ja ühiskond“
- 2) „Eesti keele grammatika“
- 3) „Praktiline eesti keel“
- 4) „Kõne ja väitlus“.

1.3. Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

Gümnaasiumi keele- ja kirjandusõpetust ühendab eesmärk tundma õppida, osata ja vallata loomulikku keelt, mis on mõtete ja tunnete vahendaja, kultuurilise, riikliku ja iseenda identiteedi kandja ning rahvuskultuuri vundament. Keeleoskus kõnes ja kirjas on inimese mõtlemis- ja tundevoime kujunemise, intellektuaalse arengu ja sotsialiseerumise alus. Keele- ja kirjanduspädevus aitab õpilasel eetilisi norme, olusid ja partnerit arvestades suhelda, motiveeritult ja enastjuhtivalt õppida ning tegutseda. Eesti keele valdamine Eestis on hariduslik vajadus, mis on eduka ja jätkusuutliku õppimise eeldus kõikides õppeainetes. Vene keele valdamise eesmärk vene õppekeele koolis on hoida sidet emakeelse kultuuripärandiga. Ainevaldkonnasisese lõimingu põhialus gümnaasiumis on tekstikeskne keele- ja kirjandusõpetus, kus tekstikäsitlus hõlmab erinevaid tekste ja tekstitoiminguid. Tekstide kaudu õppides täieneb õpilase tekstikogemus, kujuneb žanri- ja kontekstitunnetus. Tekstitoimingud hõlmavad tekstide funktsionaalset lugemist, nende üle arutlemist ja kriitilist hindamist, keeleliste ja stiililiste väljendusvahendite eritlemist ja analüüsi, nende praktilist rakendamist tekstiloomes ning trükitud ja digitaalsete keeleressursside kasutamist. Keele- ja kirjandusõpetusse lõimitakse audiovisuaalseid väljendusviise (pilt, film, video jm).

Keeleõppes (6 kursust) lõimitakse mitmekülgsed keeleteadmised praktilise keeleoskusega. Keeleteadmisi täiendavad kursused kajastavad ühiskonna ja kultuuri toimimist, inimestevahelist suhtlemist nii kõnes kui ka kirjas, meediavaldkonna funktsioneerimist ja mõju.

Keeleõppes valib õpetaja ühiskondlikult olulised autentsed tekstitüübid ja -liigid, mis peegeldavad suhtlustavasid ja -olukordi. Oskust tekste funktsionaalselt lugeda, neid mõista ja luua arendatakse lõimitud aine- ja tekstiõpetuse kaudu, mis seotakse praktilise eesti keele kursustel ortoloogia, grammatika ja leksika õpetamisega. Praktilised keelekursused on keskendatud õpilase suhtlus- ja väljendusoskuse arendamisele, eri liiki tekstide loomisele nii suulises kui ka kirjalikus vormis, vajaliku teabe hankimisele ja kasutamisele. Õigekirja- ja õigekeelsusteemasid korratakse kõigi kursuste vältel.

Kirjandusõppes (5 kursust) soodustatakse teksti- ja lugejakeskse lähenemise kaudu õpilase kirjandushuvi, arendatakse tema lugejavõimeid, mõtte- ja tundemaailma, kujundatakse eetilisi tõekspidamisi ja esteetilisi hoiakuid, pööratakse tähelepanu teksti kui terviku mõistmisele, selle analüüsimisele ja tõlgendamisele, vaadeldakse sõnakunsti poeetikat ja kujundikeele olemust, edendatakse väljendusoskust nii kõnes kui ka kirjas. Teksti- ja lugejakeskset kirjanduskäsitlust täiendab kirjanduslooline lähenemisviis, mis asetab teosed loomisaja ühiskondlik-kultuurilisse konteksti ning avab nende esteetilisi erijooni. Ilukirjandustekstide lugemise ja uurimise eesmärk gümnaasiumis on avardada õpilase elu- ja kultuurikogemust, rikastada tema keeletunnetust, pakkuda inspiratsiooni ning toetada isiksuslikku arengut.

Gümnaasiumi keele- ja kirjanduskursused eesti ja vene õppekeelega koolidele taotleavad ühiseid õpitulemusi ja on seotud samase õppesisuga. Kursuste läbimise järjekord määratakse kindlaks kooli õppekavas. Keelekursuste õppesisu võib ka teisiti liigendada ja kursusi paralleelselt õpetada.

Eesti keele kui teise keele õpe lähtub *Euroopa keeleõppe raamdokumendi* ja selle lisade põhimõtetest ning nendes kirjeldatud keeleoskustasemetest. Eesmärk on õpilaste toimetulek eestikeelses ühiskonnas, sh suutlikkus jätkata õpinguid ja siseneda tööturule. Eesti keeles teise keelena on oluline saavutada gümnaasiumi lõpuks keeleoskustase, mis võimaldab aktiivselt osaleda ühiskonnaelus, eesti keeles õpinguid jätkata ja tööturul edukalt toime tulla, st eakohane C1-keeleoskustase.

1.4. Valdkonnaülene lõiming, üldpädevuste arengu toetamine ja õppekava läbivate teemade käsitlemine

- **Üldpädevuste kujundamine ainevaldkonna õppeainetes**

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õppimise kaudu kujundatakse õpilastes kõiki riiklikus õppekavas kirjeldatud üldpädevusi. Üldpädevusi kujundatakse erinevate tekstide lugemise, reflekteerimise ja koostamise kaudu ning selleks on nii mitmesuguseid koostöövorme (nt ühised arutelud, esitlused, rühmatööd, projektid) kui ka individuaalse töö võimalusi (nt uurimistöö koostamine). Üldpädevuste saavutus kajastub tekstiloomes, esitlustes ning arutlustes. Pädevustes eristatava nelja omavahel seotud komponendi – teadmiste, oskuste, väärtushinnangute ning käitumise kujundamisel on kandev roll õpetajal, kes loob soodsa õpikeskkonna ja aluse õpetaja ning õpilaste tulemuslikuks koostööks.

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Nii keele- kui ka kirjandusõpetuses rõhutatakse vaimseid väärtusi: emakeele eripära, arenguloo ja kasutusvaldkondade tundmist, suhtumist kirjandusse kui kunstiloomingusse ning kirjanikusse kui loojasse. Keelt ja kirjandust õpetades kujundatakse õpilase kõlblisi väärtusi, sotsiaalseid hoiakuid ning tõekspidamisi, suhtumist oma ja teiste rahvaste kirjandusse ning kultuuripärandisse laiemalt.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Keele- ja kirjandustundides kasutatavas paaris- ning rühmatöös kujundatakse koostööoskust, julgustatakse oma arvamust avaldama, kaaslaste ideid tunnustama ja teisi arvestama ning ühiseid seisukohti otsima. Eri laadi ülesannete kaudu kujundatakse oskust eetilisel ja olusid arvestades suhelda nii suuliselt kui ka kirjalikult, nii vahenditult kui ka internetikeskkonnas.

Enesemääratluspädevus. Tekstide üle arutledes toetatakse õpilase minapildi kujunemist, õpiolukordades luuakse võimalused suhestada käsitletavate teemadega, loovülesannete kaudu tuuakse esile õpilase isikupära ja andelaad ning avardatakse maailmapilti.

Õpipädevus. Keele- ja kirjandustundides arendatakse kuulamis- ja lugemisoskust, eri liiki tekstide mõistmist, fakti ja arvamuse eristamist, eri allikatest teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist, eri liiki tekstide koostamist ning oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist.

Suhtluspädevus. Keele- ja kirjandustundides kujundatakse suulise ja kirjaliku suhtluse oskusi, suhtluspartneri arvestamist ning sobiva käitumisviisi valikut, oma seisukohtade esitamise ja põhjendamise oskust. Õppimise ja õppetekstide kaudu kujundatakse arutlemise, väitlemise ning nüüdisaegse kirjaliku suhtlemise aluseid.

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus.

Teabetekstide põhjal arendatakse oskust lugeda teabegraafikat või muul viisil visuaalselt esitatud infot, leida arvandmeid, õpitakse leitud infot analüüsima, sõnalise teabega seostama ning tõlgendama. Vanemates tekstides kasutatud mõõtühikute teisendamise kaudu edendatakse arvutusoskust. Õpitakse eristama teaduslikku teavet ilukirjandus- ja aimeteabest. Õpitakse kasutama tehnoloogilisi abivahendeid tekste luues, korrigeerides ning esitades.

Ettevõtlikkuspädevus. Ettevõtlikkuse ning vastutustunde kujunemist toetatakse nii meedia- ja kirjandustekstidest kui ka õpilaste igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide arutamise, seisukohavõtu ja lahenduste otsimisega nii keele- ja kirjandustundides kui ka loovtöodes. Ettevõtlikkuspädevuse kujunemist soodustab õpilaste osalemine projektides, mis eeldavad õpilaste omaalgatust ja aktiivsust ning keele- ja kirjandust eadmiste rakendamist ning täiendamist eri allikaist.

Digipädevus. Keelt ja kirjandust õppides kasutatakse digivahendeid ja erinevaid teabeotsingumeetodeid internetis eri liiki tekstide ning audiovisuaalse meedia otsimiseks ja saadud teabe rakendamiseks probleeme lahendades, nende üle arutledes või uut sisu luues, kasutades digikeskkonda sihipäraselt koos teiste teabeallikatega. Koostatakse ja luuakse digitaalsete tekstide ning vormistatakse neid digivahenditega, mõistetakse intellektuaalse omandi kaitse vajadust ja järgitakse autoriõigusi, sh teksti digitaalsel kujul säilitamist. Isikuandmeid sisaldavaid tekste koostades ning digikeskkonnas suheldes pööratakse tähelepanu interneti turvalisusele ja igapäevaelu väärtuspõhimõtete arvestamisele.

▪ Läbivate teemade rakendamise võimalusi

Elukestev õpe ja karjääri kujundamine. Erinevate õppetegevuste kaudu suunatakse õpilasi väärtustama elukestvat õpet kui elustiili ning mõtestama karjääri planeerimist kui jätkuvat otsuste tegemise protsessi. Õppetegevus võimaldab vahetult kokku puutuda töömaailmaga, nt ettevõtte külastusi, õpilastele tutvustatakse ainevaldkonnaga seotud ameteid, erialasid ja edasiõppimisvõimalusi. Õppetegevus võimaldab õpilasel süvendada teadmisi hariduse ja töömaailma vahelistest seostest. Arendatakse iseseisva õppimise oskust ja vastutusvõimet ning oskust iseseisvalt leida ja analüüsida oma arengu vajadustest tulenevat infot edasiõppimise võimaluste kohta ja koostada karjääriplaani. Erinevad õppetegevused, sh õpilaste iseseisvad tööd, võimaldavad õpilasel seostada huvisid ja võimeid ainealaste teadmiste ja oskustega ning mõista, et hobid ja harrastused hoiavad elu ja karjääri tasakaalus. Rollimängude ja erinevate tekstide käsitlemise, arutelude ning loovtööde kaudu arendatakse õpilaste suhtlus- ja

koostööoskusi, suutlikkust oma arvamust kujundada ja väljendada ning probleeme lahendada. Õpe võimaldab õpilasel kujundada eneseanalüüsiks vajalikku sõnavara, et analüüsida oma huve ja võimeid, nii ainealaseid kui ka üldoskusi ja teadmisi, sh oskust koostada õpingutele ja tulevikus tööle kandideerimiseks vajalikke dokumente.

Keskkond ja jätkusuutlik areng ning tervis ja ohutus. Ainevaldkonna õppeainete kaudu taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, keskkonnateadlikuks, vastutustundlikuks ning tervist ja turvalisust väärtustavaks inimeseks.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Eri liiki tekstide käsitlese kaudu hakkavad õpilased märkama ühiskonnas probleeme ja otsima neile lahendusi.

Väärtused ja kõlblus ning kultuuriline identiteet. Ilukirjandust ning kultuuriteemalisi tekste lugedes ja analüüsides, nende üle arutledes ning nende põhjal kirjutades kujundatakse õpilaste kõlbelisi omadusi, väärtusnorme ja hoiakuid. Oma keele ja kirjanduse väärtustamise kaudu õpitakse lugu pidama endast ning rahvast, teiste rahvaste tekstide toel kujundatakse arusaam kultuuride erinevustest, ent ka tõdemus inimkonna kultuurilisest ühisosast.

Teabekeskond ja meediakasutus. Oskusi kasutada teabekeskonna vahendeid kujundatakse praktilises tegevuses, mis hõlmab eri allikatest (sh internetist) teabe hankimist, selle kriitilist hindamist ning kasutamist nii õppeteemakohaste teadmiste suurendamiseks kui ka tekstiloomes.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Õpiülesannete lahendamiseks kasutatakse infoühiskonna võimalusi, õpilasi suunatakse otsima alternatiivseid lahendusi.

- **Lõiming teiste valdkonnapädevuste ja õppeainetega**

Hea keeleoskus loob eeldused kõigi õppeainete edukaks omandamiseks ning toimetulekuks isiklikus ja avalikus elus. Samaaegu arendavad kõik õppeained keelekasutuse põhipädevusi: sõnavara mõistmist ja kasutamise oskust, teksti mõistmist ning tekstiloomet, pädevust suuliselt ja kirjalikult suhelda. Seega kujuneb õpilaste funktsionaalne ja kriitiline kirjaoskus kõigi õppeainete õppimise tulemusel. Kuigi keeleoskust arendatakse järjekindlalt ja teadlikult keele- ja kirjandustundides, on vaja pidevat koostööd teiste ainete õpetajatega.

Võõrkeeled. Maailmakirjanduse autorite ja teostega tutvumine võib äratada huvi võõrkeelte õppimise vastu; õpitavas võõrkeeles kirjutatud teoste lugemine ja arutamine võib teadlikul

suunamisel äratada huvi õpitava keele maa, selle kultuuri ja kirjanduse originaalkeeles lugemise vastu.

Matemaatika. Õppetekstide ja tekstülesannete mõistmist soodustab vene kirjanduse tundides arendatav lugemisoskus. Arvsõnade õigekirja õppimine toetab korrektse matemaatilise kirjaoskuse arendamist.

Loodusained. Loodustekstid eesti/vene keele õppekirjanduses ja ilukirjanduses aitavad kaasa looduse tundmaõppimisele ning väärtustamisele. Loodusluule lugemine ja esitamine, sellega seotud esteetilis- emotsionaalsed elamused, samuti kirjandusteose loodus kirjelduse kui kunstilise kujundi analüüs, selle tähenduse mõistmine teose kontekstis ergastab tähelepanu looduse ilule ning väärtustab loodust kui esteetiliste elamuste allikat. Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainetes kinnistatakse kohanimede ning loodusnähtuste ja -objektide nimetuste õigekirja.

Sotsiaalained. Ilukirjandusteoste lugemine ja analüüs toetavad maailmapildi kujunemist, ajaloosündmuste ja arengu mõistmist ning ühiskonnaelus ja inimsuhetes orienteerumist. Kirjandusõpetus suunab õpilasi seostama erinevate ajastute teoste probleeme tänapäeva elu ja inimestega. Keeletundides kinnistatakse riikide, ühenduste, organisatsioonide, ajalooliste isikute ning ajaloosündmuste nimetuste õigekirja norme. Erinevate tekstidega töötades ning arutluste ja väitluste kaudu arendatakse arutlusoskust ning info hankimise, tõlgendamise ja kasutamise oskust.

Kunstiained. Kirjandusteoste illustratsioonide analüüs toetab kujutava kunsti spetsiifika ja väljendusvahendite mõistmist. Kirjandusteose käsitluse illustreerimine vastava ajastu muusikaga soodustab arusaamist muusika emotsionaalsest mõjust ning eri muusikavoolude eripärast ja seostest ajastu kunstisuundumustega. Keeleõppes õpitakse nägema reklaami visuaalseid ja auditiiivseid komponente.

Kehaline kasvatus. Loovtegevuste kaudu kujundatakse tervist väärtustavat eluhoiakut, väitlustes propageeritakse tervislikke eluviise ning dramatiseeringutes ja rollimängudes kogetakse erinevaid olukordi. Sportlaste elulugude kaudu puututakse kokku üldinimlike kõlbeliste väärtuste, sotsiaalsete hoiakute ja tõekspidamistega.

1.5. Õppe kavandamine ja korraldamine

Valdkondlikku õppetegevust kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üld- ja valdkonnapädevustest, gümnaasiumi sihiseadest, gümnaasiumi lõpuks taotletavatest teadmistest, oskustest ja hoiakutest ning õpitulemustest ja kooli õppekavas sätestatud õppesisust ning lõimingust teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) arvestatakse didaktika nüüdisaegsete käsituste ja ainevaldkonnas toimunud arenguga, võetakse arvesse kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas;
- 3) toetatakse lõimingut valdkonna sees, õppeainete vahel ja õppekava läbivate teemadega, arendatakse õpilaste teadmisi, oskusi ja hoiakuid;
- 4) rakendatakse mitmekesiseid ja kombineeritud õppemeetodeid ning aktiivsust, loovust, koostööd ja tagasisidet soodustavaid õppetegevusi, kujundatakse õpiharjumusi ja -oskusi;
- 5) arvestatakse õpilaste individuaalseid eripärasid ja -võimeid, kasutatakse diferentseeritud sisu ja sobivat pingutust nõudvaid ülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud ja õpilasele tähenduslikku käsitlust, reageeritakse õpiraskustele ning pakutakse õpiabi;
- 6) taotletakse mõõdukat ja ühtlaselt jaotuvat õpikoormust, mis soodustab motivatsiooni ning jätab aega puhkuseks ja huvitegevuseks;
- 7) tegeldakse probleemikeskselt ja kogemuspõhiselt eluliste nähtuste ja inimsuhetega, seostatakse õpitavat igapäevaelu, jätkuõpingute ja tulevase tööeluga;
- 8) loetakse ja käsitletakse eri tüüpi ja liiki tekste ea- ja jõukohasuse, valikulisuse ja huvidele vastavuse põhimõttel ning ühise identiteedi kujundamise eesmärgil;
- 9) kujundatakse õpilase keeleteadlikkust, metakeele valdamist, suhtlus- ja väljendusoskust, keeleressursside ja -allikate teadliku kasutamise oskust;
- 10) kasutatakse digitehnoloogiat, -keskkondi ja -materjale, arendatakse info-, meedia- ja digikirjaoskust;
- 11) arendatakse eri liigis ning žanris ilukirjandustekstide, sh tervikteoste avatud ja loovat analüüsi-, tõlgendamis- ja mõistmisoskust, ilukirjandusliku poeetika tundmist;
- 12) tegeldakse tekstilooma ja -esitlusega ning omaloomingulise kirjutamisega, kasutatakse selleks ka digivahendeid ja veebikeskkondi.

Õppesisu käsitlemisel ja õppetegevuse kavandamisel teeb aineõpetaja koostöös õpilastega valiku arvestusega, et üld- ja valdkonnapädevused ning kursuste õpitulemused oleksid

saavutatavad. Keele- ja kirjandusõpetuses tuleb vältida ühekülgseid õppemeetodeid, vajalikud on nii teadmist, mõistmist, rakendamist, analüüsi, hindamist kui ka loomist toetavad õppetegevused ja -ülesanded.

1.6. Õppekeskkond

Kool koostöös aineõpetajatega korraldab keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpet:

- viisil, kus luuakse üksteist austav, vastastikku hooliv ja toetav, turvaline, kiusamis- ja vägivaldavaba õppekeskkond, mis rajaneb usalduslikel suhetel, sõbralikkusel ja heatahtlikkusel ning kus märgatakse ja tunnustatakse õpilase pingutusi ja õpiedu;
- ruumis, kus saab kasutada digitehnoloogiat, -keskkondi ja -materjale, et arendada info-, meedia- ja digikirjaoskust;
- ruumis, kus on võimalik liikumist eeldavateks tegevusteks inventari ümber paigutada (nt rühmatööd, õppemängud, draamaõppe ülesanded);
- eesti keel teise keelena õppetunnis rühmades, mille soovitatav suurus on kuni 15 õpilast;
- väljaspool kooliruumi, et rakendada õppimist toetavaid ja mitmekesisavaid õppevorme (nt projekt-, õues- ja reisiõpe) ja -tegevusi (nt õppekäik teatrisse, muuseumisse, raamatukokku, kohtumised kirjanike ja tõlkijatega, osavõtt olümpiaadidest ja konkurssidest, valdkondlikud teemapäevad ja -nädalad).

Pädevuste peamiste komponentide – teadmiste, oskuste ja hoiakute kujundamisel on kandev roll õpetajal, kes loob sobiva õppekeskkonna ja toetab väärtuskasvatust, ning koolil, kus normide, väärtuste, rituaalide, sümbolite ja lugude kaudu edendatakse omanäolist koolikultuuri.

2. AINEKAVAD

2.1. KIRJANDUS

2.1.1. Õppeaine kirjeldus

Kirjandus on gümnaasiumis üks keskseid kultuuri- ja kunstiaineid, milles õpilane kujundab oma esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi, rikastab suhtluskultuuri ja väljendusoskust, teadvustab kultuuri eripära ja mitmekesisust ning mõtestab ühiskonna- ja kultuurinähtusi sügavamalt. Kirjandus kui õppeaine suunab õpilast mõistma ja väärtustama nii varasema kui ka

praeguse aja kultuuri ning panustama ka ise kultuuri tarbimisse ja loomisse. Gümnaasiumi kirjandusõpetuses toetub õpilane põhikooli kirjandustundides omandatule. Lugemis- ja tekstitoimingud on jätkuvalt kirjandusõpetuse loomulik ja vajalik alus, sest kirjandust saab õppida vaid lugedes. Teoseid käsitledes keskendutakse lugeja kaasaloovale rollile, tõstetakse esile tema seisukohti ja hinnanguid, rõhutatakse tekstiga suhtlemise tunnetuslikku ja kogemuslikku külge. Lugeja vastuvõtuvõimet arendades, eri žanris tervikteoseid ja tekstikatkendeid analüüsides ning tõlgendades õpib õpilane tajuma elulisi olukordi ja taustu, lahkama aktuaalseid teemasid ja probleeme ning märkama vaatepunktide erinevust arvamuste ja hoiakute kujunemisel. Lugeja vaatepunkti rõhutavat teosekäsitlust täiendab kirjandusteadusliku sihiseadega tekstikeskne lähenemisviis, kus metakeele kaudu keskendutakse teose sisemiste seaduspärasuste avastamisele. Kuna sõnakunstiteos põhineb kujundikeelel, siis omandab õpilane lugedes oskuse hinnata ja mõista ilukirjanduse poeetikat selle mõttelis-tundelises ühtsuses ja mitmetähenduslikkuses.

Diakroonilise, s.o kirjandusloolise käsitluse kõrval on eelistatum sünkrooniline, s.o voolule, žanrile ja teemale keskenduv käsitus, või ka lähenemisviis, kus tekstikeskselt analüüsilt liigutakse tekstiväliste taustade, ülevaadete ja seosteni. Tekstivälist konteksti uurides mõistab õpilane mitmesuguste keele-, ajaloo- ja kultuuriteadmiste olulisust teose kui terviku mõistmisel. Kultuuriloolise tausta kujundamisel märkab õpilane seoseid teiste õppeainetega, nagu ajaloo, inimese- ja ühiskonnaõpetuse, geograafia, muusika, kunsti ja filosoofiaga ning väärtustab kirjandust kultuuriruumi olulise osana.

Õppeaine põhisisu on kirjandusteoste lugemine ja käsitlemine, mis arendab esteetilist tunnetust, ent soodustab ka rahvuskultuurilise teadvuse ja eneseteadvuse arengut. Erilist tähelepanu pööratakse ilukirjandusteose kui terviku mõistmisele ning teksti analüüsile ja tõlgendamisele eri vaatepunktidest. Kirjandus võimaldab õpilasel teadvustada oma mina ja ainulaadsust muutuvmas maailmas ning soodustab elueesmärkide teadlikku valikut. Kirjanduse käsitlemine gümnaasiumis on suunatud eelkõige sellele, et arendada lugejateadvust ning isiksuslikku – vastutavat ja emotsionaalset suhet kirjandusega.

Kohustuslikud kirjanduskursused nende soovituslikus järjekorras – „Pärimus ja kirjandus“, „Identiteet ja eesti kirjandus“, „Ajastud, voolud ja žanrid kirjanduses“ I, „Ajastud, voolud ja žanrid kirjanduses“ II, „Kirjandus ja ühiskond“ – võtavad arvesse õpilase abstraktse mõtlemise võimet, selle arengut ja lugemuse suurenemist. Kursused pakuvad ainesiseid ja -väliseid lõiminguvõimalusi, nende järgnevus eeldab ja kasutab varem õpitud.

Kursuse sees võib õppesisu järjekorda vajaduse korral muuta, lõhkumata seejuures selle sisulist tervikut ja vertikaalset aineoloogikat. Kirjandusteoste võrdlev käsitlus, sh eesti ja maailmakirjanduse kõrvutamine on soovituslik lähenemisviis, mis võimaldab esile tuua teostevahelisi haakumisi ja põrkumisi näiteks voolu, stiili, žanri, teema, sündmustiku, karakterikujutuse või mis tahes muul tasandil.

Kursuse „Pärimus ja kirjandus“ kaudu mõistab õpilane kirjanduse mütoloogilisi ja pärimuslikke juuri, kultuuri järjepidevust iidsetest aegadest tänaseni ning iseenda seotust selle lõputult jätkuva ahelaga. Pärimus on kogu kultuuri alus ja ühel ajal nii maailmapildi looja kui ka säilitaja. Õpilane teadvustab pärimusel põhinevat ilukirjandust lugedes, kui suurel määral tugineb kogu kultuur arhetüüpidele ja müütilistele motiividele. Kursuse käigus teadvustab õpilane tänapäeva kirjanduse seoseid näiteks antiikmütide ja eestlaste mütoloogilise maailmapildiga. Euroopa kultuuri mõistmiseks on mõõdapääsmatu tunda ka piiblitlugusid, mis väärivad praeguses maailmas rohkem teadvustamist.

Kursus „Identiteet ja eesti kirjandus“ keskendub identiteediloomele, eeskätt sotsiaalse, rahvusliku ja kultuurilise identiteedi kujutamisele eesti kirjanduse näitel. Kursus aitab õpilasel mõista kirjanduse rolli identiteetide peegeldaja ja kujundajana, ühtlasi näidata, kuidas identiteetid ajas ja ruumis dünaamilise ja dialoogilise protsessi käigus muutuvad, samastumist ja eristumist võimaldavad. Kursuse fookuses on rahvusliku identiteediga – eeskätt eestlusega – seotud teemad ja probleemid nii ajaloo kui ka tänapäeva vaatenurgast. Laiemalt käsitletakse mitmesuguseid rahvuskultuurilisi identiteete, mille tuumväärtused avanevad kirjanduslike narratiivide (lugude) ja kujundite (sümbolite) kaudu. Teoste valik suunab õpilast lugema Eesti autorite loomingut ja väärtustama seda kui rahvuskultuurilist identiteeti vahendavat lugemisvara.

Kursuste „Ajastud, voolud ja žanrid kirjanduses“ I–II käigus saab õpilane ettekujutuse maailmakultuuri kui terviku arengust, mis avaldub paljude Euroopa rahvuskirjanduste mitmekesisuses. **Esimene kursus** hõlmab ajavahemikku antiigist romantismini ja **teine** realismist postmodernismini.

Kursused toetavad õpilase kultuuriteadvuse ja süsteemsemate kirjandusteadmiste kujunemist. Erinevalt teistest gümnaasiumi kirjanduskursustest on kirjandusloo kursused üles ehitatud kronoloogilisel põhimõttel, mis ei tähenda seda, et võrdse põhjalikkusega peaks käsitlema kõiki ajastuid. Nagu teistegi kirjanduskursuste puhul jääb õpetajale vabadus valida, millistele

teostele, žanritele, vooludele ja ajastutele rohkem keskenduda. Kursused arendavad oskust mõista kirjandusteost mingi ajastu, voolu või žanri kontekstis. Oluliseks oskuseks on märgata tunnuseid, poeetilisi väljendusvahendeid ja leida infot, mille alusel tekste analüüsida ja tõlgendada.

Kursustel õpitu aitab näha põhjuslikke seoseid ajaloolise kultuurisituatsiooni ja sellel ajal sündinud loomingu vahel. Õpilasel on kergem mõista kirjandusvoolude tekkepõhjust, erinevusi ja arengut, kui need on esitatud kronoloogilises järgnevuses ja võimaldavad omavahelist võrdlemist. Teoste käsitlemine kirjandusloolises järgnevuses võimaldab õpilasel paremini tajuda kirjandust protsessina, mitte üksikute kirjandusteoste jadana. Ajaloolisi kirjandusžanre tänapäevaste näidetega kõrvutades saab leida põnevaid seoseid.

Kursus „Kirjandus ja ühiskond“ võimaldab õpilasel kirjanduse kaudu paremini mõista ümbritsevat maailma, inimese ja ühiskonna suhteid, aga ka kirjanduse laiemat ühiskondlikku tähendust ja olulisust maailmas toimuvate muutuste märkamisel, teadvustamisel, mõtestamisel ja kujundamisel. Kursus, mis hõlmab olulisi kirjandus- ja mõttevoole ning ühiskonna ja kultuuriga seotud praktikaid, põhineb peamiselt 20. ja 21. sajandi kirjandusel, sest ühiskondlikud muutused on olnud neil ajajärgudel kõige suuremad ning nende tähtsus murranguline. Kursus võimaldab kirjanduse kaudu analüüsida nii mineviku kui ka tänapäeva ühiskonna probleeme. Kursus ei eelda kronoloogilist lähenemist, vaid võimaldab rakendada kontsentrist teemaõpet ning eesti ja maailmakirjanduse võrdlevat käsitlemist.

Igal kursusel loeb õpilane läbi kolm kuni neli tervikteost, võimekamad õpilased rohkem. Lugemisvara valikul arvestatakse eesti ja maailmakirjanduse, klassikalise ja tänapäeva kirjanduse ning eri žanre esindavate luule-, proosa- ja draamateoste tasakaalustatud proportsioone ning nais- ja meesautorite esindatust. Kohustuslike tervikteoste valiku teeb õpetaja, arvestades nii kooli eripära kui ka õpilaste huvisid ja võimeid. Valitud lugemistekstid võimaldavad käsitleda kursuste õppesisu ja saavutada õpitulemused ning toetavad üld- ja valdkonnapädevuste kujundamist. Ülejäänud autorite loomingut tutvustatakse kas ülevaatlikult või lühemaid tekstinäiteid käsitledes. *Eesti keelest erineva emakeelega õpilastel on soovitatav lugeda kirjandusteoseid nende kodukeelt esindava maa kirjandusest.*

Gümnaasiumi kirjandusõpetuses innustatakse õpilast lugema suuremat vaimset pingutust nõudvaid tekste, mis aitavad arendada tema lugejaoskusi, rikastada mõttemaailma, avardada tunnetusvälja ja kujundada kirjanduslikku maitsemeelt. Lugemisvõimeid arendades ja

väärtkirjandust (sh tüvitekste ja klassikateoseid) tundma õppides eristab õpilane kirjandusvoole ja -žanre, omandab nende analüüsiks vajaliku mõistevaramu ning suudab käsitletud teosed paigutada ajastunähtuste ja mõttevoolude konteksti. Kirjandusmõistete tundmine on omakorda vajalik selleks, et tekste analüüsida ja kirjandusruumis orienteeruda.

Selleks et hoida kultuuri järjepidevust ning kujundada põlvkondlikku ja rahvuslikku ühisteadvust, on gümnaasiumis oluline lugeda ja ühiselt käsitleda **eesti kirjanduse klassikuid ja tüvitekste, teiste hulgas** *A. H. Tammsaare „Tõde ja õigust“ (I osa), A. Gailiti ja J. Krossi loomingut, katkendeid F. R. Kreutzwaldi „Kalevipojast“, samuti B. Alveri, P.-E. Rummo, J. Kaplinski, J. Viidingu ja D. Kareva luulet.*

Erinevate kirjanduskursuste lugemisvara interpreteerides mõistab õpilane kirjanduse rolli inimese, rahvuse ja ühiskonna arengu peegeldajana ning väärtustab lugemist elukestva eneseharimisviisina. Lugemiskogemust jagades harjub õpilane väärtustama seda kui vaimset naudingut ja rahuldust pakkuvat suhtlustava. Õpilane leiab endale huvipakkuvat lugemisvara, kasutades erinevaid otsinguvõimalusi (e-kataloogid, lugemisblogid, foorumid, taskuhäälingud), tunneb kirjandusteose vastuvõtu spetsiifika sõltuvust raamatu tehnoloogilisest vormist (trüki-, audio- ja e-raamat) ja valib endale sobiva.

Kirjandustundides tegeldakse ka aime- ja teadustekstidega (nt esseed, arvustused, uurimused), mis on seotud eelkõige kirjanduse ning kirjanike ja teiste kultuurilooliselt tähenduslike isikutega. Kirjanduskriitiliste ja -looliste tekstide kaudu avatakse kirjanikke mõjutanud asjaolusid ning tekitatakse huvi inimese isiksusliku arengu ja kultuuriloo vastu, ühtlasi õpitakse kriitika toel tundma teose kirjanduslikku ja ajaloolist konteksti ning mõistma sügavamalt teose poeetilist aegruumi.

Kirjandusõpetuse oluline osa on mitmekülgne tekstilooime, sh eri tüüpi (nt arutlus, kirjeldus) ning žanri tekstide kirjutamine (nt kiri, kõne, essee, dialoog). Lugemiskogemuse jagamine, oma mõtete ja tunnete verbaalne väljendamine loob eelduse isiklikumaks suhteks kirjandusega ja kogu õppeprotsessiga ning pakub õpilasele võimaluse olla isikupärane ja loov. Loominguline eneseväljendus kirjanduse õppimisel hõlmab suhtlemist ka veebikeskkondades, info hankimist ja kriitilist hindamist, digitaalse sisu loomist (nt esitlus, veebiartikkel, lühifilm), selle muutmist ja taasesitamist.

Kirjandusõpetuse kaudu suunatakse õpilast mõistma kunstiilikide vahelisi seoseid, avastama viise, kuidas kirjanduslikke süžeesid, karaktereid, teemasid ja motiive kasutatakse ning teatris,

filmis, muusikas ja kujutavas kunstis edasi arendatakse. Kirjandus lõimub eeskätt keeleõpetusega, aga ka kõikide teiste õppeainetega ning toetab õppesisu ja õpitulemuste kaudu õppekava üld- ja valdkonnapädevuste kujundamist ning läbivate teemade käsitlemist. Kirjandusõpetuse õpitulemuste saavutamist toetavad kirjandusteostel põhinevad mängufilmid ja kirjanike elulugudest ajendatud dokumentaalfilmid, samuti kirjandusteemalised audio- ja videomaterjalid veebikeskkondades, sh raadio- ja telesaated.

Kirjandustundide õppetegevused on mitmekesised, nende kaudu arendatakse erinevaid oskusi, kus õpilane arutleb, analüüsib, seostab ja võrdleb, rakendab teadmisi ja oskusi praktikas, mõtleb ja tegutseb loovalt. Kirjandusõpetust toetavad erinevad õppevormid (nt uurimuslik, projekt- ja reisiõpe) ja -tegevused (nt õppekäik teatrisse, muuseumisse ja raamatukokku, kohtumised kirjanike ja tõlkijatega, osavõtt olümpiaadidest ja konkurssidest, teemapäevade korraldamine). Õpitulemustes pööratakse tähelepanu kirjanduse multifunktsionaalsusele ning kirjandusliku suhtluse mitmesuunalisusele.

2.1.2. Gümnaasiumi lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

Õpilane:

- 1) mõistab kirjanduse ühiskondlikku, ajaloolist, rahvus- ja maailmakultuurilist tähtsust ning selle rolli individuaalse ja kollektiivse identiteedi kujundamisel;
- 2) arendab ja rakendab oma loovvõimeid, koostab eri laadis ja žanris tekste, väljendab ennast nii suuliselt kui ka kirjalikult, lähtudes eesmärgist, situatsioonist ja kontekstist;
- 3) tunneb mitmekülgselt ja sügavamalt kirjandusteose poeetikat, tekstianalüüsi ja -tõlgenduse eri võimalusi, avab kirjanduse põhiliikide suhteid ja vorme;
- 4) mõistab kirjanduskeele kujundlikkust selle mitmetähenduslikkuses, kujundab kirjanduse kaudu oma esteetilisi ja eetilisi hoiakuid, seostab kirjandust teiste kunstiliikide ja eluvaldkondadega;
- 5) loeb eri laadis ja žanris eesti ja maailmakirjandusteoseid, analüüsib ja tõlgendab neid eri vaatenurkadest, näeb kirjandustekstide kaudu maailma ja iseenda mõistmise võimalusi.

2.1.3 Kursuste õpitulemused, õppesisu ja hindamine

Kursus 1 „Pärimus ja kirjandus“

Kursuse kaudu mõistab õpilane kirjanduse mütoloogilisi ja pärimuslikke juuri, kultuuri järjepidevust iidsetest aegadest tänaseni ning iseenda seotust selle lõputult jätkuva ahelaga.

Pärimus on kogu kultuuri alus ja ühel ajal nii maailmapildi looja kui ka säilitaja. Õpilane teadvustab pärimusel põhinevat ilukirjandust lugedes, kui suurel määral tugineb kogu kultuur arhetüüpidele ja müütilistele motiividele. Kursuse käigus teadvustab õpilane tänapäeva kirjanduse seoseid näiteks antiikmütide ja eestlaste mütoloogilise maailmapildiga. Euroopa kultuuri mõistmiseks on mõõdapääsmatu tunda ka piiblilugusid, mis väärivad praeguses maailmas rohkem teadvustamist.

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) loeb läbi vähemalt kolm tervikteost, ilukirjandusteoste katkendeid ja kursuse sisuga seotud teabetekste;</p> <p>2) analüüsib ja tõlgendab loetud tekste nii suuliselt kui ka kirjalikult ühisarutelus ja individuaalselt, jagab oma lugemiskogemusi;</p> <p>3) mõtestab pärandkultuuri olemust, funktsioone, väljendusvõimalusi ja tähendust tänapäeva kultuuris ja ühiskonnas ning iseenda kogemuse põhjal;</p> <p>4) nimetab müütide ja arhetüüpsete tegelastega seotud narratiive ning arhetüüpseid müüdimotiive, leiab neid käsitletavatest ilukirjandusteostest;</p> <p>5) analüüsib kirjandusteose teemat, süžeed, tegelasi ja ideestikku nii</p>	<p>Pärimus ja folkloor. Pärandi funktsioonid ühiskonnas. Pärimuse kogemine, kogumine ja säilitamine. Rahvaluule olemus, põhiliigid ja žanrid. Folkloor internetis ja avalikus ruumis. Müüdid tänapäeva kultuuris ja ühiskonnas. Intertekstuaalsus. Argimütoloogia. Muinasjutt kirjanduses (nt Paul-Eerik Rummo „Tuhkatriinumäng“, Jaan Kaplinski „Kaks päikest“, Maurice Maeterlinck „Sinilind“, Joanne Harris „Ruunimärgid“, Neil Gaiman „Coraline“, Dino Buzzati „Koer, kes oli näinud jumalat“, Paulo Coelho „Alkeemik“, Antoine de Saint-Exupéry „Väike prints“).</p> <p>Müüdi olemus ja liigid. Müütiline aeg ja ruum. Eri rahvaste loomis- ja hävingumüüte. Antiikmüüdid ja Homerose eeposed Euroopa kirjanduse lättena. Sophoklese „Kuningas Oidipus“. Antiikmütide tõlgendused (nt Oscar Wilde „Dorian Gray portree“, Bernard Shaw „Pygmalion“, Margaret Atwood „Penelopeia“, Jeanette Winterson „Taak“, Alexander McCall Smith „Unenägude Angus“, Viktor Pelevin „Õuduse kiiver“, Maurice Druon „Zeusi mälestused“, Gert Helbemäe „Ohvrilaev“, Jaan Kaplinski „Achilles“, Mati Unt „Vend Antigone, ema Oidipus“). Arhetüüpsed müüdimotiivid. Arhetüüpseid tegelasi müütidest (nt Odysseus, Achilleus, Narkissos, Pygmalion, Sisyphos, Oidipus). Antiikmüüdid teistes kunstivaldkondades (kujutav kunst, muusika, film, teater jm).</p> <p>Piibel kui Euroopa kultuuri tüvitekst. Piiblilood ja nende tõlgendused (nt „Aadama mäng“, Dante Alighieri „Jumalik komöödia“, Mihhail Bulgakov „Meister ja Margarita“, Hermann Hesse „Eurooplane“, Anton Hansen Tammsaare „Juudit“, Ain Kalmus „Juudas“, Friedebert Tuglas „Poet ja idioot“). Piiblimotiivid luules (nt Johann Wolfgang Goethe, Marie Under, Betti Alver, Ernst Enno, Karl Ristikivi, Uku Masing, Doris Kareva). Vana ja uue testamendi tegelasi. Piiblilood teistes kunstivaldkondades (kujutav kunst, muusika, film, teater, arhitektuur jm).</p>

<p>müüdimotiividest kui ka eetilistest ning esteetilisest väärtustest lähtuvalt;</p> <p>6) kirjeldab eesti rahvuseepose sünnilugu ja sisu, kultuuri- ja rahvusloolist tähtsust, nimetab eepose arhetüüpeid tegelasi, teemasid ja motiive ning analüüsib nende kasutamist teiste autorite loomingus;</p> <p>7) analüüsib ja hindab luule-, proosa- ja draamateoste poeetikat, väljendusvahendite mitmekesisust ja tähendust;</p> <p>8) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid ja laiendab kirjandustekstidele tuginedes oma sõnavara.</p>	<p>Arhetüüp kirjanduses. Arhetüüpsed teemad, süžeed ja rändmotiivid. Kirjandusteoste arhetüüpeid tegelasi (nt Miguel de Cervantes „Don Quijote”, Molière „Don Juan”, William Shakespeare „Hamlet”, Johann Wolfgang Goethe „Faust“, Bram Stoker „Dracula”, August Gailit „Toomas Nipernaadi“). Arhetüüpsed lood teistes kunstivaldkondades (kujutav kunst, muusika, film, teater, arhitektuur jm).</p> <p>Eepos. Keskaegsed kangelaseeposed. Kangelase arhetüüp. Islandi eepika. Iiri saagad. Põhjamaade müüte. Villy Sørensen „Ragnarok. Jumalate lugu”. Rahvuseeposed (nt Elias Lönnrot „Kalevala“). „Kalevipoeg” kui tüvitekst. Rahvuseepose sünnilugu, tegelased ja motiivistik. „Kalevipoja“ tegelaskujud ja motiivid kirjanduses (nt Kalju Lepik, Kalev Kesküla, Olavi Ruitlane, Contra, Kivisildnik, Friedebert Tuglas, Enn Vetemaa, Kerttu Rakke, Kristian Kirsfeldt), teistes kultuurivaldkondades (nt koomiks, kujutav kunst, muusika, teater) ja avalikus ruumis (nt reklaam, meemid, poliitika, tänavakunst).</p> <p>Eestlaste mütoloogiline maailmapilt (nt Friedrich Robert Faehmann, Matthias Johann Eisen, Lennart Meri, Hasso Krull, Valdur Mikita). Mütoloogilised narratiivid ja tegelased eesti folklooris ja kirjanduses (nt August Kitzberg „Libahunt“, Aino Kallas „Hundimõrsja“, Anton Hansen Tammsaare „Põrgupõhja uus Vanapagan“, Andrus Kivirähk „Rehepapp“, Friedebert Tuglas „Maailma lõpus”, Hasso Krull „Kui kivid olid veel pehmed”). Müütilisi tegelasi (nt vanapagan, libahunt, kratt, hiidnaine). Paroodia: rahvusmütoloogia kõverpeeglis (nt Andrus Kivirähk „Mees, kes teadis ussisõnu”, Indrek Hargla „French ja Koulu”). Eesti mütoloogiline maailmapilt teistes kunstivaldkondades (kujutav kunst, muusika, film, teater jm).</p> <p>Mütoloogiline mõõde eri žanrites. Maagiline realism (nt Gabriel García Márquez „Kadunud aja meri”, Jorge Luis Borgese novelle, Ben Okri „Jumalaid hämmastades”, Haruki Murakami „Elevant haihtub”, Leslye Walton „Ava Lavenderi iseäralikud ja kaunid kannatused“, Patrick Süskind „Parfüüm”; Mehis Heinsaare, Andrus Kivirähki, Edvin Aedma novelle). Moondumismüüdid (nt Franz Kafka „Metamorfoos”). Õuduskirjandus (nt Edgar Allan Poe, Howard P. Lovecraft, Stephen King, Herta Laipaik, Indrek Hargla). Lüüriline luule (nt Hanneleele Kaldmaa, Joosep Vesselov).</p>
<p>Mõisted: allusioon, arhetüüp, eepos, folkloor, intertekstuaalsus, maagiline realism, mütoloogia, müüt, paroodia, pärimus, saaga, tüvitekst, õuduskirjandus.</p>	

Kursus 2 „Ajastud, voolud ja žanrid kirjanduses I“

Kursus hõlmab ajavahemikku antiigist romantismini.

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) loeb läbi vähemalt kolm tervikteost, analüüsib ja tõlgendab loetud teoseid nii ühisaruteludes kui ka individuaalses tekstiloomes, jagab oma lugemiskogemusi; 2) selgitab kirjandusperioodide ajalist järgnevust antiikkirjandusest romantismini ning nende seost ajaloo- ja kultuurikontekstiga; 3) leiab kirjandusteosest ajastule või voolule iseloomuliku mõtteviisi ja väärtushinnangute kajastusi; 4) eristab tekstinäidete põhjal eri žanre ja kujutamisi viise, võrdleb vähemalt kahe teose sisu, väljenduslaadi ja ülesehitust; 5) kommenteerib loetud tekstikatkendeid ja tervikteoseid nii suuliselt kui ka kirjalikult, arutleb erinevate seisukohtade, peamiste teemade ja probleemide üle; 6) analüüsib ja hindab luule-, proosa- ja draamateoste poeetikat, väljendusvahendite mitmekesisust ja tähendust; 	<p>Kirjandusloo peajooni ja põhinähtusi. Kirjandusperioodide ja -voolude kujunemine ning muutumine antiigist kuni romantismini. Žanri olemus, žanrite kujunemine ja muutumine. Kirjandusžanrite vormi- ja sisutunnused. Eepika, lüürika ja draamatika arenguid kirjandusloos. Näiteid erinevatest ajastutest ja vooludest, eesti ja maailmakirjandusest. Kirjanduse seosed ühiskondlike, kultuuriliste ja ajalooliste muutustega.</p>
	<p>Draamatika. Tragöödia ja komöödia teke ja areng. Antiiktragöödia, keskaegne liturgiline draama, renessansiaegne draama, commedia dell'arte, romantiline draama, psühholoogiline draama (nt Sophokles, William Shakespeare, Molière, Johann Wolfgang Goethe, Friedrich Schiller, Nikolai Gogol, Lydia Koidula).</p>
	<p>Lüürika ja lüroepika. Luulevormide ja -žanrite teke ja areng. Ood, hümn, epigramm, valm, ballaad, poeem, sonett (nt Aisopos, Sappho, Dante Alighieri, Francesco Petrarca, William Shakespeare, Johann Wolfgang von Goethe, William Blake, Aleksandr Puškin, George Gordon Byron, Sándor Petőfi, Heinrich Heine, Kristjan Jaak Peterson, Lydia Koidula). Luulet eri rahvastelt.</p>
	<p>Eepika. Eepos antiigis, keskajal ja romantismis. Novelli teke ja areng (nt Giovanni Boccaccio, Edgar Allan Poe, Guy de Maupassant). Romaani teke ja areng (nt Rabelais, Cervantes). Valgustuskirjandus. Filosoofiline ja satiiriline proosa (nt Voltaire, Daniel Defoe). Valgustuskirjandus Eestis. Romantismi kujunemine ja tunnused. Romantiline romaan (nt Johann Wolfgang von Goethe, Walter Scott, Alexandre Dumas, Emily Jane Brontë, Victor Hugo, Prosper Mérimée). Värssromaan (nt Aleksandr Puškin). Kirjanduslikud väikevormid: miniatuur, aforism (nt Baltasar Gracián).</p>

7) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid ja laiendab kirjandustekstidele tuginedes oma sõnavara.	
Mõisted: aforism, ballaad, draama, dramaatika, eepika, eepos, epigramm, hümn, jutustus, kirjandusvool, klassitsism, komöödia, luule, lüürika, lüroepika, miniatuur, novell, poem, proosa, realism, romaan, romantism, rüütliromaan, satiir, sonett, žanr, tragöödia, valm, värssromaan.	

Kursus 3 „Ajastud, voolud ja žanrid kirjanduses II“

Kursus hõlmab ajavahemikku realismist postmodernismini.

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) loeb läbi vähemalt kolm tervikteost, analüüsib ja tõlgendab loetud teoseid nii ühisaruteludes kui ka individuaalses tekstiloomes, jagab oma lugemiskogemusi;</p> <p>2) selgitab kirjandusperioodide ajalist järgnevust realismist kuni 21. sajandi kirjanduseni ning nende seost ajaloo- ja kultuurikontekstiga;</p> <p>3) leiab kirjandusteosest ajastule või voolule iseloomuliku mõtteviisi ja väärtushinnangute kajastusi;</p> <p>4) eristab tekstinäidete põhjal eri žanre ja kujutamisi, võrdleb vähemalt kahe</p>	<p>Kirjandusloo peajooni ja põhinähtusi. Kirjandusperioodide ja -voolude kujunemine ning muutumine realismist kuni postmodernismini, 19. sajandi II poolest kuni 21. sajandi alguseni. Kirjandusteose seosed ajastu kultuuri ja ajaloo, kirjandusžanrite vormi- ja sisutunnused. Eesti kirjandus maailmakirjanduse kontekstis.</p> <p>Realismi kujunemine ja tunnused maailmakirjanduses (nt Charles Dickens, Honore de Balzac, Gustave Flaubert, Ivan Turgenev, Fjodor Dostojevski, Lev Tolstoi, Anton Tšehhov, Knut Hamsun). Realismi edasiarendused. Naturalism (nt Émile Zola, Guy de Maupassant). Estetism (nt Oscar Wilde). Realismi kujunemine ja eripära eesti kirjanduses (nt Eduard Vilde, August Kitzberg, Juhan Liiv). Realistlik romaan (nt Anton Hansen Tammsaare, August Mälg, Gert Helbemäe, Mats Traat).</p> <p>Modernistlikud suundumused luules. Sümbolism (nt Charles Baudelaire, Paul Verlaine, Arthur Rimbaud, Walt Whitman, Emily Elizabeth Dickinson). Uusromantiline sümbolism (nt William Butler Yeats, Aleksandr Blok, Eino Leino). Avangardistlik luule (nt futurism, ekspressionism, dadaism, sürrealism, imażism; nt Vladimir Majakovski, Anna Ahmatova, Joseph Brodsky, Thomas Stearns Eliot, Federico García Lorca, William Carlos Williams, Wallace Stevens, Ezra Pound). Maailmaluule pärast II maailmasõda (nt Pablo Neruda, Wystan Hugh Auden, Philip Larkin, Sylvia Plath, Zbigniew Herbert, Wisława Szymborska). Biitnikud (nt Charles Bukowski).</p>

<p>teose sisu, väljenduslaadi ja ülesehitust;</p> <p>5) kommenteerib loetud tekstikatkendeid ja tervikteoseid nii suuliselt kui ka kirjalikult, arutleb erinevate seisukohtade, peamiste teemade ja probleemide üle;</p> <p>6) analüüsib ja hindab luule-, proosa- ja draamateoste poeetikat, väljendusvahendite mitmekesisust ja tähendust;</p>	<p>Eesti luule alates 20. sajandist. Kirjanduslikud liikumised ja rühmitused: Noor-Eesti, Siuru, Tarapita, Arbujad (nt Gustav Suits, Marie Under, Henrik Visnapuu, Betti Alver, Heiti Talvik). Avangardistlik luule (nt sümbolism, ekspressionism, futurism, sürrealism; nt Ernst Enno, Erni Hiir, Johannes Vares-Barbarus, Ilmar Laaban, Andres Ehin). Pagulasluule (nt Bernard Kangro, Kalju Lepik, Ivar Grünthal, Karl Ristikivi). Luuleuuendus, kassetipõlvkond ja selle järellaine (nt Jaan Kross, Ain Kaalep, Artur Alliksaar, Paul-Eerik Rummo, Jaan Kaplinski, Hando Runnel, Viivi Luik, Jüri Üdi). Seisakuaja luule (nt Juhan Viiding, Toomas Liiv, Priidu Beier, Doris Kareva, Andres Ehin). Luule siirdeajastul ja sajandivahetusel (nt Indrek Hirv, Hasso Krull, Kivisildnik, Kalev Kesküla, Elo Viiding, Triin Soomets). Nüüdisluule (nt fs, Jürgen Rooste, Kristiina Ehin, Maarja Kangro, Mart Kangur, Kalju Kruusa, Kristjan Haljak, Sveta Grigorjeva, Carolina Pihelgas, Eda Ahi, Tõnis Vilu).</p>
<p>7) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid ja laiendab kirjandustekstidele tuginedes oma sõnavara.</p>	<p>Modernistliku draama kujunemine ja tunnused. Psühholoogiline draama (nt Henrik Ibsen, Anton Tšehhov, August Strindberg). Sümbolistlik draama (nt Maurice Maeterlinck). Eepiline teater (Berthold Brecht). Absurdidraama (nt Samuel Beckett, Eugène Ionesco). Sotsiaalpsühholoogiline draama (nt Tennessee Williams, Edward Albee, Eugene O'Neill). Draama postmodernismi ajajärgul (nt Harold Pinter, Tom Stoppard). 20. sajandi eesti draama (nt August Kitzberg, Eduard Vilde, Oskar Luts, Anton Hansen Tammsaare, Juhan Smuul, Enn Vetemaa, Jaan Kruusvall, Madis Kõiv, Andrus Kivirähk, Jaan Tätte). Postmodernistlik draama (nt Mati Unt, Urmas Vadi, Siim Nurklik). Dramaturgia nüüdisteatris (nt Merle Karusoo, Tiit Ojasoo ja Ene-Liis Semper, Peeter Jalakas).</p>
	<p>Modernistlikud suundumused proosas. Süvapsühholoogiline romaan (nt James Joyce, Virginia Woolf, William Faulkner). Kadunud põlvkond ja sõjaromaan (nt Ernest Hemingway, Erich Maria Remarque, F. Scott Fitzgerald, Aleksandr Solženitsõn). Eksistentsialism (nt Franz Kafka, Albert Camus, Jean-Paul Sartre). Idamaiste usundite mõjud kirjanduses (nt Hermann Hesse, Jerome David Salinger). Biitkirjandus (nt William S. Burroughs „Alasti lõunasöök“, Jack Kerouac „Teel“). Postmodernistlik romaan (nt John Fowles, Kurt Vonnegut, Umberto Eco, Milan Kundera, Vladimir Nabokov, Sergei Dovlatov). Lühiproosa (nt Philip Roth, Jorge Luis Borges, Alice Munro). Eesti proosakirjandus. Kujunemisromaan (nt August Gailit). Ajalooline romaan (nt Jaan Kross, Karl Ristikivi, Mats Traat,</p>

	Ene Mihkelson, Meelis Friedenthal). Postmodernism eesti proosas (nt Mati Unt, Vaino Vahing, Nikolai Baturin). Novelližanri areng (nt Jaan Oks, Friedebert Tuglas, Peet Vallak, Arvo Valton, Ervin Õunapuu, Mehis Heinsaar, Martin Algas, Mait Vaik). Nüüdisproosa arenguid. Omaeluloolisus (nt Maarja Kangro, Jaan Kaplinski, Tõnu Õnnepalu, Mudlum).
Mõisted: absurdidraama, ajalooline romaan, avangard, dadaism, eksistentsialism, ekspressionism, estetism, futurism, imažism, impressionism, kassetipõlvkond, kujunemisromaan, modernism, omaelulooline romaan, postmodernism, (süva) psühholoogiline romaan, sümbolism, sürrealism, uusromantism.	

Kursus 4 „Identiteet ja eesti kirjandus“

Kursus keskendub identiteediloomele, eeskätt sotsiaalse, rahvusliku ja kultuurilise identiteedi kujutamisele eesti kirjanduse näitel. Kursus aitab õpilasel mõista kirjanduse rolli identiteetide peegeldaja ja kujundajana, ühtlasi näidata, kuidas identiteetid ajas ja ruumis dünaamilise ja dialoogilise protsessi käigus muutuvad, samastumist ja eristumist võimaldavad. Kursuse fookuses on rahvusliku identiteediga – eeskätt eestlusega – seotud teemad ja probleemid nii ajaloo kui ka tänapäeva vaatenurgast. Laiemalt käsitletakse mitmesuguseid rahvuskultuurilisi identiteete, mille tuumväärtused avanevad kirjanduslike narratiivide (lugude) ja kujundite (sümbolite) kaudu. Teoste valik suunab õpilast lugema Eesti autorite loomingut ja väärtustama seda kui rahvuskultuurilist identiteeti vahendavat lugemisvara.

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane:</p> <p>1) loeb läbi vähemalt kolm proosa- või draamateost ja ühe luulekogu, vahendab oma lugemis- ja kultuurikogemust nii rühmaaruteludes kui ka individuaalses tekstiloomes;</p> <p>2) analüüsib ja tõlgendab erinevate identiteedivormide kujutamist eri ajajärgude kirjandusteostes, kirjutab loetud teoste tuginedes arutluse;</p>	<p>Kirjandus eestlaste rahvusliku identiteedi kujundaja ja peegeldajana. Rahvuslikud narratiivid, sümbol- ja väärtussüsteemid kirjanduses. Läti Henriku kroonika. Eesti kirjanduse ja eestluse teke (nt Kristjan Jaak Peterson, Friedrich Robert Faehlmann). Rahvuslik ärkamisaeg (nt, Lydia Koidula, Friedrich Reinhold Kreutzwald „Kalevipoeg“, Eduard Bornhöhe „Tasuja“). Ärkamisaja sündmuste ja isikute kujutamine kirjanduses (nt Maimu Berg „Seisab üksi mäe peal“, Jaan Kross „Taevakivi“, „Pöördtoolitund“, Madis Kõiv ja Vaino Vahing „Faehlmann“, Loone Ots „Koidula veri“). Vabadussõda ja omariikluse sünd (nt Albert Kivikas „Nimed marmortahvil“, August Gailit „Isade maa“, Peet Vallak „Epp Pillarpardi Punjaba potitehas“).</p> <p>Eestlase ja eestluse kujutamine kirjanduses. Põlvkondlikud püüdlused ja ideaalid, väärtused ja traditsioonid (nt Noor-Eesti ja Siuru; Eduard Vilde „Mäeküla piimamees“, August Gailit „Toomas Nipernaadi“, Anton Hansen Tammsaare „Tõde ja õigus“ I osa, „Ma armastasin sakslast“, Mats Traat „Tants aurukatla ümber“, Jaan Kross „Wikmani poisid“, „Paigallend“,</p>

<p>3) kirjeldab ja võrdleb kirjandusteostele tuginedes eestlase kultuurimälu ja väärtusmaailma muutumist eri ajajärgudel;</p>	<p>Emil Tode „Piiririik“, Andrus Kivirähk, „Mees, kes teadis ussisõnu“, Indrek Hargla „French ja Koulu“, Ervin Õnapuu „Eesti gootika“, Mehis Heinsaar „Esimese eestlase jutustus“, Urmas Vadi „Neverland“, Mihkel Mutk „Eesti ümberlõikaja“; Juhan Smuul „Polkovniku lesk“, Jaan Tätte „Ristumine peateega“. Eestlase kuvand luules (nt Juhan Liiv, Karl Ristikivi, Mats Traat, Kalju Lepik, Hando Runnel, Paul-Eerik Rummo, Kivisildnik, fs, Jürgen Rooste, Chalice, Kristiina Ehin).</p>
<p>4) arutleb loetud teosele või tekstikatkendile tuginedes ühiskondlike ja kultuuriliste teemade, probleemide ja sündmuste üle ning toob nende kohta tekstist näiteid;</p>	<p>Mälu- ja traumakirjandus. Teine maailmasõda ja selle järelmõjud, nõukogude okupatsioon (nt Viivi Luik „Seitsmes rahukevad“, Arved Viirlaid „Ristideta hauad“, Jaan Kross „Väike Vipper“ ja „Eesti iseloom“, Heino Kiik „Maria Siberimaal“, Ene Mihkelson „Katkuhaud“, Leelo Tungal „Seltsimees laps“, Lilli Luuk „Kolhoosi miss“, Carolina Pihelgas „Vaadates ööd“, Jaan Kruusvall „Pilvede värvid“). Eestlane paguluses (nt Karl Ristikivi „Hingede öö“, August Gailit „Üle rahutu vee“, Helga Nõu „Tiiger, tiiger“, Valev Uibopuu „Keegi ei kuule meid“). Memuaarid, omaeluloolisus ajaloo taustal (nt Raimond Kaugver „Nelikümmend küünalt“, Jaan Kaplinski „Seesama jõgi“, Andrei Hvostov „Sillamäe passioon“, Viivi Luik „Kuldne kroon“). Trauma- ja haiguskogemus luules (nt Ene Mihkelson, fs, Tõnis Vilu, Carolina Pihelgas).</p>
<p>5) analüüsib ja tõlgendab loetud proosa- ja draamateoste sisu ja vormivõtete ühtsust: nimetab teema, sõnastab probleemi ja peamõtte, iseloomustab tegevusaega ja -kohta, jutustaja vaatepunkti, tegelassuhteid ja -kõnet, sündmustikku ja kompositsiooni;</p> <p>6) analüüsib ja mõtestab luuletuste sisu ja vormivõtete ühtsust: nimetab teema ja põhimotiivid, iseloomustab lüürilist aegruumi ja vaatepunkti, seostab kujundiloomet, meetrikat ja stroofikat sisuga, kirjeldab</p>	<p>Kollektiivsete identiteetide kajastusi kirjanduses. Kirjaniku identiteet ja positsioon Eesti ühiskonnas. Sotsialistliku realismi kaanon (nt Juhan Smuuli poemid). Kuldsed kuuekümnendad ja luuleuundus (nt Artur Alliksaar, Paul-Eerik Rummo, Jaan Kaplinski, Viivi Luik, Hando Runnel, Jüri Üdi). Murdekeelne kirjandus (nt Mats Traat, Nikolai Baturin, Madis Kõiv, Kauksi Ülle, Aapo Ilves, Merca). Baltisaksa kirjandus (nt Siegfried von Vegesack „Jaschka ja Janne“). Eestivene kirjandus (nt Igor Kotjuh, Andrei Ivanov, P.I. Filimonov, Sveta Grigorjeva). Subkultuurilised identiteedid (nt punk- ja räppluule). Põlvkondlik identiteet ja kirjandusrühmitused (nt etnofuturism ja Hirohall, NAK, Erakkond, ZA/UM, Värske Rõhu põlvkond). Sooline identiteet (nt Elo Viiding, Triin Soomets, Maarja Kangro, Sveta Grigorjeva, Kristiina Ehin, Jim Ashilevi).</p>

<p>luuletuste meeleolu ning avab nende tähendusi;</p> <p>7) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid ja laiendab kirjandustekstidele tuginedes oma sõnavara.</p>	<p>Loodus ja keskkond identiteedi kujundajana. Paigaidentiteet minevikus ja tänapäeval, eestlase muutunud elukeskkond (nt Anton Hansen Tammsaare „Tõde ja õigus“, August Mälk „Õitsev meri“, Juhan Smuul „Muhu monoloogid“, Mati Unt „Sügisball“, Tõnu Õnnepalu „Paradiis“, Valdur Mikita „Kukeseene kuulamise kunst“). Looduslühirika (nt Juhan Liiv, Ernst Enno, Villem Grünthal-Ridala, Debora Vaarandi, Carolina Pihelgas, Andrus Kasemaa). Kliimakriisi väljendusi (nt Jaan Kaplinski, Hasso Krull, Maarja Pärtna). Kodupaigakirjandus (nt oma piirkonna kirjaniku looming). Eestlane võõrsil, reisikiri (nt Viivi Luik „Varjuteater“, Tõnu Õnnepalu „Pariis“, Minu-sarja raamatud).</p>
<p>Mõisted: identiteet, kirjanduskaanon, murdeluule, mälu kirjandus, pagulaskirjandus, punkluule, rahvuskirjandus, reisikiri, räppluule, subkultuur, sümbol, traumakirjandus.</p>	

Kursus 5 „Kirjandus ja ühiskond“

Kursus võimaldab õpilasel kirjanduse kaudu paremini mõista ümbritsevat maailma, inimese ja ühiskonna suhteid, aga ka kirjanduse laiemat ühiskondlikku tähendust ja olulisust maailmas toimuvate muutuste märkamisel, teadvustamisel, mõtestamisel ja kujundamisel. Kursus, mis hõlmab olulisi kirjandus- ja mõttevoole ning ühiskonna ja kultuuriga seotud praktikaid, põhineb peamiselt 20. ja 21. sajandi kirjandusel, sest ühiskondlikud muutused on olnud neil ajajärkudel kõige suuremad ning nende tähtsus murranguline. Kursus võimaldab kirjanduse kaudu analüüsida nii mineviku kui ka tänapäeva ühiskonna probleeme. Kursus ei eelda kronoloogilist lähenemist, vaid võimaldab rakendada kontsentrilist teemaõpet ning eesti ja maailmakirjanduse võrdlevat käsitlemist.

Õpitulemused	Õppesisu
<p>1) loeb läbi vähemalt kolm proosa- või draamateost ja ühe eesti autori luulekogu, analüüsib ja tõlgendab loetud teoseid nii ühisaruteludes kui ka individuaalses tekstiloomes;</p> <p>2) arutleb kirjanduse ja ühiskonna omavaheliste suhete üle, nimetab kirjandusteose loomet ja vastuvõttu</p>	<p>Kirjanduse positsioon ja funktsioon ühiskonnas. Kirjanduslikud institutsioonid. Kirjandusväljaanded (nt Keel ja Kirjandus, Looming, Vikerkaar, Värske Rõhk, Sirp). Kirjandusteadus ja -kriitika. Kirjanduse avaldumine avalikus ruumis ja meedias. Kirjaniku staatus ja selle muutumine. Esseistika kirjanduse rollist ühiskonnas (nt „Kius olla julge“ I ja II). Kirjandussaadet teles ja raadios. Kirjandusfestivalid ja -üritused (Prima Vista, HeadRead, Kirjandustänav festival, luuleprõmm). Kirjandusauhinnad (Maarja Kangro „Minu auhinnad“).</p> <p>Kirjandus mõttevoolude mõjuväljas. Psühhoanalüüsi mõju kirjandusele (nt teadvuse vool, sürrealism, nt James Joyce „Ulysses“, Kafka „Protsess“, Virginia Woolf „Tuletorni juurde“, Vaino Vahing „Kaunimad jutud“). Eksistenstialism (nt Jean-Paul Sartre „Kinnine kohus“, Albert Camus „Võõras“)</p>

<p>mõjutavaid tegureid ja toob nende kohta näiteid;</p> <p>3) iseloomustab põhjalikumalt vähemalt kahe autori loomingut, määrab nende teoste koha ajastus, voolus või rahvuskirjanduses;</p> <p>4) toob loetud teosele või tekstikatkendile tuginedes näiteid ajastu ja inimese kujutamisesest, arutleb teoses käsitletud ühiskondlike probleemide ja väärtuste üle;</p>	<p>ja „Katk“, Mati Unt „Sügisball“). Absurdidraama ja -teater (nt Samuel Beckett „Godot’d oodates“, Eugène Ionesco „Ninasarvik“). Feminism ja naisvaatepunkt kirjanduses (nt Virginia Woolf „Proua Dalloway“, Doris Lessing „Hea naabri päevik“, Elfriede Jelinek „Klaveriõpetaja“, Liza Marklung „Gömda“, Leida Kibuvits „Rahusõit“, Maarja Kangro ja Lilli Luugi novellid, Eia Uus „Tüdrukune“). Postkolonialistlik mõtteviis kirjanduses (nt Chinua Achebe „Kõik vajub koost“, Hanif Kureishi „Äärelinna Buddha“, Arundhati Roy „Väikeste Asjade Jumal“, Doris Lessing „Imerohi pole müüdav ja teisi jutte“, Anton Hansen Tammsaare „Ma armastasin sakslast“, Emil Tode „Piiririik“, Ene Mihkelson „Katkuhaud“). Ökokriitiline vaade kirjanduses (nt Richard Powers „Ilmapuu“, Hasso Krull „Tänapäeva askees“, Valdur Mikita „Eesti looduse kannatuste aastad“). Postmodernism kirjanduses (nt Mati Unt „Öös on asju“, Kiwa „Kummiliimiallikad“).</p>
<p>5) analüüsib kirjandusteost mõne 20. või 21. sajandi mõtte- või kirjandusvoolu kontekstis, leiab tekstist iseloomulikke tunnuseid ja näiteid;</p> <p>6) eristab tekstinäidete põhjal eri žanre ja kujutamiseviise, võrdleb vähemalt kahe teose sisu, väljenduslaadi ja ülesehitust;</p> <p>7) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid ja laiendab kirjandustekstidele tuginedes oma sõnavara.</p>	<p>Poliitilise tegelikkuse mõju kirjandusele. Kirjandus ja ideoloogia. Kirjandus totalitaarsetes ja demokraatlikes ühiskondades. Autori positsioon ühiskonnas. Nõukogudeaegne kirjandus, sotsialistlik realism (nt Hans Leberecht, Juhan Smuul). Dissidentlus, keelatud ja tõrjutud autorid (nt Anna Ahmatova, Aleksandr Solženitsõn, Leida Kibuvits, Betti Alver, Uku Masing, Artur Alliksaar, Johnny B. Isotamm. Tsensuuri haare, keelatud raamatud ja käsikirjad (nt Paul-Eerik Rummo „Saatja aadress“). Kirjandusteoste varjatud sõnumid, alltekst. Mälestuslik pagulasproosa ja -luule (nt Arved Viirlaid „Ristideta hauad“, August Mälk „Kodumaata“, Bernard Kangro „Jäälätted“, Karl Ristikivi ja Kalju Lepiku luule). Keelatud teemad, nt rahvuslus (nt Hando Runneli luule), okupatsioon ja küüditamine (nt Jaan Kruusvall „Pilvede värvid“), metsavendlus (nt Ene Mihkelson „Katkuhaud“), religioon (nt Ain Kalmus „Juudas“, Uku Masingu luule). Ajalookirjanduse uued suundumused (nt Sofi Oksanen „Puhastus“, Meelis Friedenthal „Mesilased“, Kai Aareleid „Linnade põletamine“, Ilmar Taska „Pobeda 1946“).</p>
	<p>Kirjandus ühiskondlike protsesside peegeldajana. Võimu ja vaimu probleemistik kirjanduses. Inimese valikud ja positsioon poliitiliste muutuste keerises (nt Joseph Brodsky, Anna Ahmatova ja Bertolt Brechti luule; Mihhail Bulgakov „Meister ja Margarita“, Günter Grass „Plekktrumm“, Imre Kertész „Saatusetus“, Milan Kundera „Olemise talumatu kergus“, Boriss Pasternak „Doktor Živago“, Viktor Pelevin „Omon Ra“, Vladimir Sorokin „Sinine pekk“, Bernhard Schlink „Ettelugeja“, Arvo Valtoni novellikogud „Kaheksa jaapanlannat“ ja „Mustamäe armastus“, Jaan Kross „Keisri hull“, Viivi Luik „Seitsmes rahukevad“). Satiiriline ja</p>

	<p>allegooriline kirjandus (nt Mihhail Bulgakov „Saatuslikud munad“, Daniil Harms „Ootamatu jooming“, Sergei Dovlatov „Leivatöö“, Timur Vermes „Ta on tagasi“, Enn Vetemaa „Kalevipoja mälestused“, Mihkel Mutt „Hiired tuules“, Andrus Kivirähk „Ivan Orava mälestused“, Tõnis Tootsen „Ahvide pasteet“, Mati Unt „Imperaator Nero eraelu“). (Auto)biograafia ja omaelulooline kirjandus (nt Mari Tarand „Ajapildi sees“, Peeter Sauter „Indigo“, Mihkel Raud „Musta pori näkku“, Jaan Kross „Kallid kaasteelised“, Kristiina Ehin „Paleontoloogi päevaraamat“, Tõnu Õnnepalu romaanid, Mudlum „Mitte ainult minu tädi Ellen“, Andrus Kasemaa luule).</p>
	<p>Kirjandus võrgustunud ja üleilmastunud kultuuris. Tänapäeva ühiskonna probleemid kirjanduses (nt võõrandumine ja individualism, tarbimiskultuur, kliimakriis, vaimne tervis, kooli- ja perevägivald, seksuaalne identiteet, nt Lionel Shriver „Me peame rääkima Kevinist“, Chuck Palahniuk „Kakluskubi“, David Mitchell „Pilveatlas“, José Saramago „Pimedus“, Michel Houellebecq „Serotoniin“, Sass Henno „Mina olin siin“, Kaur Kender „Iseseisvuspäev“, Hasso Krull „Tänapäeva askees“, Tõnis Vilu luule). Transgressiivne kirjandus (nt Charles Bukowski luule, Bret Easton Ellis „Ameerika psühhopaat“, Maarja Kangro „Klaaslaps“). Kirjandus tehnoloogiliste arengute keerises (nt ühismeedia luule, tviteratuur, hüpertekstid, interdistsiplinaarsus, videoluule). Inimese ja tehnoloogia suhted (nt Dan Brown „Inferno“, Kazuo Ishiguro „Klara ja päike“ ja „Ära lase mul minna“). Kirjandus eri meediumides (nt arvutimängud, linnaruum, reklaam, muusika). Ühiskonnakriitiline luule (nt Elo Viiding, Kivisildnik, Triin Soomets, fs, Jürgen Rooste, Kristiina Ehin, Maarja Kangro, Sveta Grigorjeva). Postdramaatiline ja tehnoloogiline teater.</p>
	<p>Kirjandus ja tulevikühiskonnad. Utopia ja düstopia (nt Aldous Huxley „Hea uus ilm“, Ray Bradbury „451° Fahrenheitit“, George Orwell „1984“, Dave Eggers „Ring“, Suzanne Collins „Näljamängud“, Karl Ristikivi „Imede saar“, Andrus Feldmanis „Viimased tuhat aastat“). Postapokalüptiline kirjandus, katastroofiromaan (nt Margaret Atwood „Teenijanna lugu“ ja „Orüks ja Ruik“, Cormac McCarthy „Tee“, Emmi Itäranta „Vesi mäletab“, Meelis Friedenthal „Kuldne aeg“, Mari Järve „Esimene aasta“, Armin Kõomägi „Lui Vutoon“, Katrina Kalda „Maa, kus puudel pole varju“, Tõnis Vilu „Ilma“). Alternatiivjalugu (nt Andrus Kivirähk „Mees, kes teadis ussisõnu“, Indrek Hargla „French ja Koulu“, Paavo Matsin „Gogoli disko“). Teadusulme (nt Stanisław Lem</p>

	„Solaris“, Isaac Asimov „Asum“, Arkadi ja Boriss Strugatski „Hukkunud Alpinisti hotell“).
Mõisted: absurdidraama, ajalooline romaan, allegooria, alltekst, düstopia, eksistentsialism, feminism, hüpertekst, ideoloogia, interdistsiplinaarsus, ironia, katastroofiromaan, kirjanduskriitika, kirjandusteadus, modernism, omaelulooline kirjandus, postapokalüptiline kirjandus, postkolonialism, postmodernism, päevikukirjandus, psühhoanalüüs, satiir, sotsialistlik realism, teadusulme, teadvuse vool, transgressiivne kirjandus, tsensuur, tviteratuur, utopia, ökokriitika, ühismeediaaluule.	

Hindamine (1 – 5 kursused)

Kirjandus on iseenesest isiksuse arengu tugi, kuna aitab luua õigeid eetilisi hoiakuid, kujundada väärtushinnanguid ja maailmapilti. Seepärast tähtsustub kirjandusõpetuse puhul sõnalise hinnangu andmise vajadus. **Tagasiside kirjalikule tööle** (essee, omaloominguline töö, analüüsiülesanded) peaks olema kirjalik: õpetaja sõnastab selle sidusa kommenteeriva tekstina või üksikute tähelepanekute kaupa. **Kujundava hindamise puhul** on tähtis, et tagasiside sooritusele on konstruktiivne: osutab konkreetselt nii õnnestumistele, mis väärivad tunnustamist, kui ka puudustele, mida tuleb kas kohe parandada või millele tuleks edaspidi tähelepanu pöörata.

Kirjanduse õppimisel hinnatakse

- tervikteoste ja tekstikatkendite lugemist ning esitamist,
- kirjandustekstide analüüsi, tõlgendamist ja mõistmist,
- ilukirjandusliku keelekasutuse eripära mõistmist ja valdamist,
- kirjandusteadmisi, sh kirjandusmõistete kasutamist ja kirjandusloolise konteksti tundmist.

Kirjanduse õpetamisel võib rakendada mitmesuguseid **kontrolli ja hindamise meetodeid ning võtteid:**

- suuline küsitlus, vestlus;
- viktoriin, valikvastustega test või lünktekst;
- lugemiskontroll (fakti- ehk mälu küsimused teose kohta);
- analüüsi- ja tõlgendusülesanded (nõuavad arutlemist, argumenteerimist, võrdlemist);
- kirjanduslik essee;
- raamatuarvustus;
- omaloominguline töö (kirjeldus, jutt, luuletus, dialoog);
- teemamapp, õpimapp (portfolio).

Samuti võib hinnata **sooritusülesanded**, mis võimaldavad teada saada, mida õpilased realselt teavad ja oskavad:

- raamatututvustuse esitamine;
- väitlus kirjandusteose üle;
- veenmiskõne koostamine ja esitamine;
- kirjandusliku projekti koostamine;
- kirjandusliku uurimistöö teostamine;
- luuletuse, proosateksti või dialoogi esitamine;
- avalik esinemine konkurssidel või mujal.

Vestlus ja arutelu on kirjandusõpetuses äärmiselt olulised aktiivõppemeetodid: küsimusi esitades suunab õpetaja õpilasi mõtlema, oma seisukohti ja arvamusi väljendama, mis omakorda mõjutab hoiakute ja hinnangute kujunemist. Osalemine vestlustes ja aruteludes pakub õpilastele rohkesti vahetut tagasisidet, toob välja nende tugevad ja nõrgad küljed, toetab eneseregulatsiooni ning tekitab huvi õppimise vastu. **Ka paaris- ja rühmatöö** kaudu saab õpilane tagasisidet oma teadmiste ja oskuste kohta, kuna tekib otsene võrdlusvõimalus teiste õppijatega.

Aktiivõppemeetodid võimaldavad õppida üksteiselt, võtmesõnaks on siin koostöö õpilastega.

Viktoriini, testi või lünkteksti hindamine

Õpilane on testi sooritanud, kui ta on kogunud kõigi ülesannete peale kokku vähemalt 50% punktidest.

- 100 – 90 punkti hinne „5”;
- 89 – 75 punkti hinne „4”;
- 74 – 50 punkti hinne „3”;
- 49 – 20 punkti hinne „2”;
- 19–0 punkti hinne „1”.

Analüüsi- ja tõlgendusülesanded hindamine

Kirjandusõpetuses pole sageli võimalik täpselt määratleda teadmiste standarte, järelkult ka eduka soorituse skaalat ja piire. Kuna kirjandusõpetuse keskmes on kirjandusteos – sisulisest ja vormilisest aspektist käsitletav tekst, tekib probleem, kuidas kirjandusteose analüüsi ja tõlgendust hinnata. Siin võivad hindamiskriteeriumid, mida kas valikuliselt või komplekselt arvestada, olla mitmesugused, nagu näitab järgnev tabel.

„5“- „väga hea“	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Teost on loetud tähelepanelikult, märgatud on detaile, tabatud on rõhuasetusi ja põhiideed. ▪ Mõttekäik on originaalne, uudne, iseseisev, üldistav, seostatud.
-----------------	--

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Seisukohad on argumenteeritud, põhjendused on veenvad, käsitus on loogiline ja sügav. ▪ Lähenemine on kirjandusteaduslik või -kriitiline, kasutatud on poeetika mõisteid. ▪ Loetud teost on tsiteeritud või sellest näiteid leitud, tsitaadid ja näited on arutlusse sobivalt lõimitud. ▪ Töö on keeleliselt korrektne, stiililiselt ladus ja loetav ning nõuetekohaselt vormistatud.
„4“ – „hea“	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Teost on loetud tähelepanelikult, tabatud on rõhuasetusi ja põhiideed. ▪ Mõttekäik on iseseisev, üldistav, seostatud. ▪ Seisukohad on argumenteeritud, põhjendused on veenvad, käsitus on loogiline. ▪ Loetud teost on tsiteeritud või sellest näiteid leitud, tsitaadid ja näited on arutlusse sobivalt lõimitud. ▪ Töö on keeleliselt korrektne, stiililiselt ladus ja loetav ning nõuetekohaselt vormistatud.
„3“ – „rahuldav“	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Teost on loetud pealiskaudselt, olulised detailid on jäänud tähelepanuta, teose idee ei selgu või jääb segaseks. ▪ Mõttekäik on pealiskaudne, õpikust loetut või õpetajalt kuuldut ümberjutustav. ▪ Seisukohad on nõrgalt argumenteeritud, põhjendused on üldsõnalised või ebaveenvad, käsitus on tendentslik. ▪ Käsitluses pole kasutatud poeetika mõisteid või on neid kasutatud vales tähenduses. ▪ Loetud teost pole tsiteeritud, tsitaadid või näited on muu tekstiga sobimatult seostatud või halvasti vormistatud. ▪ Töös esineb õigekirjavigu, stiili- ja sõnastusvigu, vormistus on ebakorrektne.
„2»“- „puudulik“	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Teost on loetud pealiskaudselt, teose idee ei selgu. ▪ Mõttekäik on pealiskaudne, õpetajalt kuuldut ümberjutustav. ▪ Seisukohad on väga nõrgalt argumenteeritud. ▪ Käsitluses pole kasutatud poeetika mõisteid. ▪ Loetud teost pole tsiteeritud, tsitaadid, ei näitud on muu tekstiga sobimatult seostatud. ▪ Töös esineb palju õigekirjavigudega, stiili- ja sõnastusvigudega.

Tundlik valdkond kirjanduse õpetamisel on **luule käsitlemine**. Luuletuste analüüsi ja tõlgenduse, ent ka nende esituse hindamisel on subjektiivsus äärmiselt hoomatav. Õpetaja saab hindamisel arvestada nii luuleteksti mõistmist, tõlgenduse originaalsust, luulepoeetika mõistete valdamist kui ka mõtlemis- ja väljendusoskust. Kindlasti vajavad luuleõpetuse ülesanded nii õpetaja suunavat juhendamist kui ka suulist või kirjalikku hinnangut.

Kirjutamisosa hindamine

Kirjandusteksti analüüsi ja tõlgendusega võib tegeleda näiteks küsimustele vastamise vormis, kuid selle võib välja arendada ka **kirjanduslikuks esseeks**. Selgi puhul on käsitluse keskmes

kas kodus või tunnis loetud teos (nt romaan, novell, luulekogu, näidend). Kirjandusliku essee hindamisel võib silmas pidada üldisi essee kirjutamise nõudeid, kuid võib keskenduda ka ainult teose analüüsi, tõlgendamise ja mõistmisega seotud asjaoludele. Kirjandusliku essee hindamiskriteeriumid võib kokku võtta järgmiselt:

- **sisu:** teema avatus ja arendus, probleemi ja põhiidee sõnastamine, teose lugejapoolne tõlgendus, seostamine tänapäeva või iseenda eluga.
- **arutlemise võtted:** analüüsimine, näitlikustamine, võrdlemine, defineerimine, klassifitseerimine;
- **kompositsioon:** sissejuhatus, teema arendus, lõppsõna; üleminekud, detailid, üksik ja üldine, loomulikkus ja sujuvus;
- **stiil:** sõnavara, lausestus, mõtete vahelised seosed, kujundlikkus;
- **keelekasutus:** õigekiri;
- **vormistus:** käekiri, arvutitrüki nõuded, paigutus jms.

Kirjanduslik essee annab õpilastele vabaduse käsitleda teose sisu- ja vormiaspekte: nimetada teksti teemad, avada probleemistik, keskenduda süžee või miljöö vaatlusele, võrrelda iseennast mõne tegelasega, valida näiteargumente ja tsitaate, toetuda faktidele, detailidele või kujunditele jne. Essee võimaldab kontrollida komplekssete õpitulemuste saavutamist, kuna eeldab põhjendamist, kirjeldamist, võrdlemist, seostamist, vastandamist, analüüsimist, hindamist. Kirjandusliku essee kujundavaks hindamiseks on soovitatav välja töötada vastavad kriteeriumid. Arvestada tuleks ka asjaolu, et hindamine on siin aega ja süvenemist nõudev töö, mida paratamatult kimbutab subjektiivsus. Kirjandusliku essee hindamisel ei pea arvestama õigekirjaja stiilivigu, kuigi nendele tuleb õpetajal mõistagi tähelepanu juhtida. Alati võib kirjanduslike esseede puhul esile tõsta käsitluse originaalsust ja sügavust. Ka mis tahes muude omaloominguliste tööde puhul tuleb võimaluse korral tunnustavalt hinnata ideelisi ja esteetilisi õnnestumisi. Mõttearenduste puhul ei tuleks hinnata maailmavaatelisi erisusi (skaalal hea–halb), vaid arvamuste ja seisukohtade sügavust, argumenteeritust ning iseseisvust. Väärtõlgenduste, kergekäeliste ja pealiskaudsete arutluste puhul on parem jätta numbriline hinne panemata ning suunata õpilane antava hinnangu kaudu oma tööd parandama või täiendama. Mis tahes loomevargused ei võimalda õpilasel saada positiivset hinnet.

Sisu

„5“- „väga hea“	▪ Tekst on teemakohane, arutlev. Teemaarendus on isikupärane ja põhjalik. Tekstist ilmneb kirjutaja üldistusvõime. Kirjutaja oskab väga hästi analüüsida ja argumenteerida.
-----------------	---

„4“ – „hea“	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tekst on teemakohane, arutlev. Teemaarendus on põhjalik. Kirjutaja suudab üldistada, oskab hästi analüüsida ja argumenteerida.
„3“ - „rahuldav“	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tekst on teemakohane, arutlev. Teemaarendus on piisav. Kirjutaja oskab analüüsida ja argumenteerida. Väiteid ei ole alati piisavalt põhjendatud.
„2»“- „puudulik“	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tekst on teemakohane, arutlev. Teemaarendus on pealiskaudne. Kirjutaja suudab analüüsida, kuid analüüs on pinnaline ning argumentatsioon on väheveenev.

Ülesehitus

„5“- „väga hea“	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tekst on ülesehituselt sisulise-vormiline tervik. Teksti liigendamine lõikudeks on loogiline ja täpne. Tekst on sidus. Tekst on vormistatud korrektselt.
„4“ – „hea“	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tekst on ülesehituselt tervik. Teksti liigendamine lõikudeks on üldiselt loogiline. Tekst on sidus. Tekst on vormistatud korrektselt.
„3“ - „rahuldav“	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tekst on ülesehituselt tervik, kuid esineb vigu teksti liigendamisel lõikudeks (nt teksti lõikude proportsioonid ei ole alati põhjendatud jms). Tekst on sidus. Teksti vormistus on üldiselt korrektne.
„2»“- „puudulik“	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Teksti ülesehituses on vastuolud (nt alguse venitatus, välja arendamata või liiga pikk lõpetus, mitmekordne algus või lõpetus jms). Lõikudevaheline sidusus on kohati nõrk. Teksti vormistuses on puudujääke.

Õigekiri

„5“- „väga hea“	Tekstis on 0–3 õigekirjaviga.
„4“ – „hea“	Tekstis on 4–6 õigekirjaviga.
„3“ - „rahuldav“	Tekstis on 7–9 õigekirjaviga.
„2»“- „puudulik“	Tekstis on 10–12 õigekirjaviga.

Sõnavara ja stiil

„5“- „väga hea“	Teksti sõnastus on selge, ladus, täpne ja isikupärane. Sõnavara on rikkalik. Tekstis on mõni kergem stiiliviga.
„4“ – „hea“	Teksti sõnastus on selge ja ladus. Sõnavara on mitmekülgne. Tekstis on üksikuid stiilivigu (mitte rohkem 5).
„3“ - „rahuldav“	Teksti sõnastus on üldiselt ladus, kuid kohati konarlik ja ühekülgne. Sõnavara on piisav. Tekstis ei ole üle 6 stiilivea. Esineb üksikuid faktivigu (mitte rohkem 8).

„2»“- „puudulik“	Teksti sõnastus on konarlik, kuid arusaadav. Tekst on üldsõnaline. Tekstis ei ole üle 11 stiilivea.
---------------------	--

2.3. EESTI KEEL TEISE KEELENA

2.3.1. Õppeaine kirjeldus

Muu kodukeelega õpilased õpivad eesti keelt teise keelena eesmärgiga lõimuda Eesti ühiskonda, osaleda aktiivselt ühiskondlikus tegevuses, jätkata õpinguid eesti keeles ning tulla edukalt toime tööturul. Õppekava seab eesmärgiks jõuda gümnaasiumi lõpuks eakohase C1-keeleoskustasemeni. Nii kõrge keeleoskustaseme saavutamiseks on oluline kasutada keele- ja kultuurikeskkonna kõiki võimalusi. Lisaks tõhusale õppele eesti keele tundides on eesti keelt vaja kasutada ka teiste õppeainete õppimisel ning aktiivsel suhtlemisel väljaspool kooli, huvihariduses jm.

Eesti keele teise keelena tundides kasutatakse tänapäevaseid ja kaasahaaravaid õppematerjale ning autentseid lugemis- ja kuulamistekste, mis hoiavad õpilasi kursis ühiskonnas toimuvaga ja toetavad eesti keele kasutamise soovi. Keeletundides kasutatakse inspireerivaid aktiivõppemeetodeid, mis toetavad eri õpistiiliga õpilasi, võimaldavad õpilastel keelt eesmärgipäraselt kasutada ning aitavad kujundada keelest süsteemse arusaamise. Õppeprotsessis arendatakse oskust teha koostööd ja töötada iseseisvalt ning kasutada tõhusaid keeleõppevõtteid. Kasutatakse keelekeskkonna võimalusi: suunatakse jälgima eestikeelset meediat, suhtlema eesti keeles väljaspool koolitunde, osalema eestikeelsetel üritustel, kutsutakse tundidesse eesti keelt kõnelevaid külalisi jmt. Eesti keelt õppides väärtustatakse ka teisi keeli ja kultuure, eriti õpilaste päritolukultuuri.

Eesti keele kui teise keele õppes keskendutakse **viiele laiale temavaldkonnale**: *Eesti ja maailm; kultuur ja looming; keskkond; haridus ja töö; inimene ja ühiskond*. Iga valdkonnaga tegeldakse korduvalt vastavalt õpilaste keeleoskustasemele, kogemustele, huvidele ning vajadustele. Valdkonnad on igapäevaelus omavahel lõiminud ning samamoodi käsitletakse neid ka keeleõpetuses. Eesti keele tunnis suheldakse eesti keeles.

Eesti keele kui teise keele õpetaja teeb koostööd eesti keeles õpetavate muude ainete õpetajatega, et toetada teiste ainete omandamist keeleliselt ning aidata õpilastel näha ainetevahelisi seoseid.

Eesti keele kui teise keele õpetamisel lähtutakse ainevaldkonna üldpõhimõtetest.

2.3.2. Gümnaasiumi lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

Gümnaasiumilõpetaja väärtustab eesti keelt kui kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit ning saavutab eakohase **C1-keeleoskustaseme**, mis tähendab, et ta:

- 1) tunneb ja kasutab eestikeelset meediat, jälgib Eestis toimuvat;
- 2) mõistab üksikasjalikult pikemaid ja keerukamaid eri valdkonna tekste;
- 3) kasutab keelt loomulikult, paindlikult ja tulemuslikult enamikus suhtlusolukordades;
- 4) arutleb olulistel ühiskondlikel teemadel; väljendab, põhjendab ja kaitseb oma arvamusi ja seisukohti täpselt ja ladusalt;
- 5) kirjutab sobiva ülesehituse ja väljenduslaadiga eri žanris ja stiilis tekste.

2.3.3. Õpitulemused

Gümnaasiumi lõpuks õpilane:

- 1) mõistab eri pikkuse ja keerukusega ning eri žanridesse ja liikidesse kuuluvaid suulisi ja kirjalikke tekste;
- 2) jälgib ja mõistab eri teemadel ettekandeid, mõttevahetust ja väitlust, suudab vajaliku teabe konspekteerida;
- 3) mõistab huumorit, ironiat, allteksti ja idiomaatilist kõnepruuki sisaldavat teksti;
- 4) saab aru keerukamatest tegevusjuhistest, toodete ja teenuste tutvustustest ning muudest juhenditest ja juhistest;
- 5) leiab, sünteesib, teeb kokkuvõtte ja edastab eri allikatest pärit teavet ning seisukohti;
- 6) väljendub selgelt ja täpselt, ladusalt ja loomulikult, paindlikult ja mõjusalt enamikus suhtlusolukordades;
- 7) peab selge ja loogilise ettekande keerukal teemal, arendab mõtet, laiendab ja põhjendab oma seisukohti, seob allteemasid ja teeb sobiva kokkuvõtte;
- 8) osaleb arutelus, väitleb abstraktse teema üle, põhjendab oma seisukohti ja teeb kaaslastega koostööd;
- 9) kirjeldab selgelt ja üksikasjalikult, kuidas mingit toimingut läbi viia, ning edastab ladusalt juhiseid;
- 10) kirjutab argumenteeritud arvamustekste keerukamatel teemadel, kasutab mitmest allikast pärit teavet, arendab mõtet, esitab põhjendatud poolt- ja vastuväiteid, seob allteemasid ja teeb sobiva kokkuvõtte;
- 11) kirjutab loovtekste isikupärasel stiilis;

- 12) valdab rikkalikku sõnavara ja mõistab kujundlikku keelt, väljendub selgelt, ladusalt ja varieeruvalt;
- 13) valdab grammatika tarindeid;
- 14) hääldab sõnu ja lauseid selgelt ja loomulikult;
- 15) arvestab keeleliste vahendite valikul suhtluse eesmärki, partnerit ja olukorda;
- 16) ühendab lausungid selgelt ja loogiliselt sidusaks tekstiks, liigendab teksti lõikudeks;
- 17) järgib õigekirjareegleid.

KUULAMINE

- 1) mõistab eri pikkuse ja keerukusega ning eri žanridesse ja liikidesse kuuluvaid suulisi tekste;
- 2) jälgib ja mõistab eri teemadel ettekandeid, mõttevahetust ja väitlust, suudab vajaliku teabe konspekteerida;
- 3) mõistab huumorit, ironiat, allteksti ja idiomaatilist kõnepruuki sisaldavat teksti;
- 4) saab aru keerukamatest tegevusjuhistest, toodete ja teenuste tutvustustest ning muudest juhenditest ja juhistest;
- 5) valdab rikkalikku sõnavara ja mõistab kujundlikku keelt.

LUGEMINE

- 1) mõistab eri pikkuse ja keerukusega ning eri žanridesse ja liikidesse kuuluvaid kirjalikke tekste;
- 2) mõistab huumorit, ironiat, allteksti ja idiomaatilist kõnepruuki sisaldavat teksti;
- 3) saab aru keerukamatest tegevusjuhistest, toodete ja teenuste tutvustustest ning muudest juhenditest ja juhistest;
- 4) leiab, sünteesib, teeb kokkuvõtte ja edastab eri allikatest pärit teavet ning seisukohti;
- 5) ühendab lausungid selgelt ja loogiliselt sidusaks tekstiks, liigendab teksti lõikudeks.

KIRJUTAMINE

- 1) kirjeldab selgelt ja üksikasjalikult, kuidas mingit toimingut läbi viia, ning edastab ladusalt juhiseid;
- 2) kirjutab argumenteeritud arvamustekste keerukamatel teemadel, kasutab mitmest allikast pärit teavet, arendab mõtet, esitab põhjendatud pool- ja vastuväiteid, seob allteemasid ja teeb sobiva kokkuvõtte;

- 3) kirjutab loovtekste isikupärasel stiilis;
- 4) valdab rikkalikku sõnavara ja mõistab kujundlikku keelt, väljendub selgelt, ladusalt ja varieeruvalt;
- 5) valdab grammatika tarindeid;
- 6) ühendab lausungid selgelt ja loogiliselt sidusaks tekstiks, liigendab teksti lõikudeks;
- 7) järgib õigekirjareegleid.

RÄÄKIMINE

- 1) väljendub selgelt ja täpselt, ladusalt ja loomulikult, paindlikult ja mõjusalt enamikus suhtlusolukordades;
- 2) osaleb arutelus, väitleb abstraktse teema üle, põhjendab oma seisukohti ja teeb kaaslastega koostööd;
- 3) valdab rikkalikku sõnavara ja mõistab kujundlikku keelt, väljendub selgelt, ladusalt ja varieeruvalt;
- 4) hääldab sõnu ja lauseid selgelt ja loomulikult;
- 5) arvestab keeleliste vahendite valikul suhtluse eesmärki, partnerit ja olukorda;
- 6) ühendab lausungid selgelt ja loogiliselt sidusaks tekstiks, liigendab teksti lõikudeks;
- 7) järgib õigekirjareegleid.

2.3.4. Kursuste õpitulemused, õppesisu ja hindamine

Kursus 1

Teemavaldkond		Haridus ja töö
Õpitulemused	Õppesisu	
Teema	Haridus	
1) tunneb Eesti haridussüsteemi; 2) oskab rääkida elukutsevalikust ja koolivahetusest; 3) oskab oma arvamust põhjendada; 4) kordab käändeid, lihtminevikku, umbisikulist tegumoodi, tud-kesksõna, omadussõna võrdlusastmeid, i-mitmust, tingivat kõneviisi, ma- ja da- infinitiivi kasutamist; 5) kirjutab artikli oma kooli ajaloost; 6) kirjutab kirja oma koolielust; 7) kommenteerib sektordiagrammi; 8) loeb ja räägib välismaal õppinud noortest; 9) räägib oma tulevikuunistustest;	<ul style="list-style-type: none"> • riiklikud ja eraõppeasutused, koolitused; kohustuslik kooliharidus, iseõppimine; koolikeskkond ja -traditsioonid; noorteorganisatsioonid; • edasiõppimisvõimalusi Eestis ja välismaal; • elukestev õpe. 	

Tööelu	
1) Oskab oma seisukohta struktureeritult põhjendada, arvestades vestluspartneri vaatenurka, tuues välja olulised aspektid koos väiteid kinnitavate näidetega ning lõpetades sobiva kokkuvõttega.	<ul style="list-style-type: none"> • teadlik eneseteostus; elukutsevaliku võimalusi ja karjääri planeerimine; töötamine: elulookirjelduse koostamine, • vastutustundlik suhtumine oma töösse; hoolivus enese ja teiste vastu • vajalikud eeldused oma tööga toimetulekuks • töötaja ja tööandja õigused ning vastutus, ametiühingud, katseaeg, osalise või täisajaga töö, puhkus; • puudega inimeste töö.
Lõiming Karjääriõpetus: dokumendihaldus, motivatsioonikiri, tööintervjuu	

Kursus 2

Teemavaldkond Kultuur kui looming	
Õpitulemused	Õppesisu
Teema Kultuur kui looming	
1) Mõistab eri pikkuse ja keerukusega ning eri žanridesse ja liikidesse kuuluvaid suulisi tekste. 2) Kirjutab loovtekste isikupärasel stiilis. 3) Mõistab huumorit, irooniat, all teksti ja idiomaatilist kõnepruuki sisaldavat teksti	<ul style="list-style-type: none"> • looming: kirjandus, kujutav kunst, helilooming, arhitektuur, tarbekunst, käsitöö jne; • rahva ajalooline kultuurimälu; • loova mõtte arendamine kogemuse kaudu.
Kultuuritraditsioonid ja tavad	
Kirjutab argumenteeritud arvamustekste keerukamatel teemadel, kasutab mitmest allikast pärit teavet, arendab mõtet, esitab põhjendatud poolt- ja vastuväiteid, seob allteemasid ja teeb sobiva kokkuvõtte	<ul style="list-style-type: none"> • rahvapärised, muistendid, muinasjutud, vanasõnad, kõnekäänud kui rahvatarkuse varamu; • erinevate rahvaste kultuuritraditsioonid, tavad ja uskumused.
Eesti keel ja eesti meel	
1) Oskab ühendada lausungid selgeks ja loogiliselt siduvaks tekstiks, liigendab teksti lõikudeks. 2) Oskab rääkida oma kodukoha lugu, orienteerub eesti kultuuritraditsioonides.	<ul style="list-style-type: none"> • rahvuslik identiteet; • kultuuritraditsioonid; • kodukoha lugu.
Lõiming Kirjandus: rahvapärised, muistendid, muinasjutud, vanasõnad, kõnekäänud kui rahvatarkuse varamu; Eesti kirjanikud, nende looming ning teoste katkendid. Muusika- ja kunstiõpetus: Eesti muusika ja kunsti suurkujud (A.Pärt, G.Ernesaks, A.Adamson, E.Wiiralt, Navitrolla jt) ja nende looming; Eesti Laul, Eurovisioon, PÖFF jt. Ajalugu: Eesti ja Eesti kultuur erinevatel ajastutel (Rootsi aeg, keskaeg, Reformatsioon, Rahvuslik liikumine, 20. ja 21.sajand); maailma religioonid,	

Kursus 3

Teemavaldkond Keskond ja tehnoloogia	
Õpitulemused	Õppesisu
Teema Elukeskkond	
On teadlik säästliku eluviisi põhimõtetest	<ul style="list-style-type: none"> säästlik eluviis
Geograafiline keskkond	
1) On keskkonnateadlik ja oskab vastavalt käituda. 2) Tunneb Eesti looduskaitsealasid	<ul style="list-style-type: none"> keskkonna ja inimese suhted, keskkonnateadlikkus: looduslik tasakaal, puutumatu loodus; tööstus- ja kultuurmaastikud, kaitsealad; saasteallikad
Tehnoloogia	
1) Oskab leida vajalikku teavet erinevatest allikatest. 2) Suudab lugeda teabekirjandust, mõistab erinevaid kasutusjuhendeid.	<ul style="list-style-type: none"> teabekeskond: infootsing ja -vahetus; biotehnoloogia igapäevaelus: olmekeemia, kosmeetika- ja toiduainetööstus jne
<p>Lõiming Geograafia: Üleilmastumine ja maailma-majanduse areng, looduskatastroofid (vulkaanid, maavärinad jt), ilmastik ja kliima, kliimamuutused, kliimamuutustega seotud ohud. Põllumajandus ja selle mõju keskkonnale, põllumajandust mõjutavad tegurid, põllumajandus eri loodusolude ja arengutasemega riikides. Maailma metsad ja nende tähtsus. Metsade hävimine, kaitse ja säästlik majandamine. Elektri-energia, soojus- ja tuumaelektri-jaamad, taastuvad energiaallikad maailma energia-probleemid. Looduskaitsealad ja rahvuspargid.</p>	

Kursus 4

Teemavaldkond Inimene ja ühiskond	
Õpitulemused	Õppesisu
Teema Inimeste suhtlus	
1) Oskab arutleda nii suulises kõnes kui ka kirjeldada meedia olemust kirjalikult. Oskab vaadatud saadet kirjeldada. 2) Oskab raadio eeliseid ja puuduseid võrrelda televisiooniga. 3) Oskab motivatsioonikirja kirjutada. 4) Oskab avaldada arvamust reklaami kohta(etteantud reklaamplakatid). 5) Oskab kirjutada arutlevat kirjandit.	<ul style="list-style-type: none"> meedia kui suhtluskanal ja -vahend
Inimene kui looduse osa	
1) Oskab infot leida 2) Oskab välja tuua kasulik v kahjulik eluviis	<ul style="list-style-type: none"> elulaad ehk olemise viis (nt loodushoidlik, inimsõbralik, tervislik).
Ühiskond kui eluavalduste kogum	
1) Oskab arutlevat esseed kirjutada 2) Tekstide funktsionaalne lugemisoskus.	<ul style="list-style-type: none"> ebaterved eluviisid, kuritegevus
<p>Lõiming Meedia ja mõjutamine: Meedia areng Eestis ja mujal maailmas, meediažanrid, propaganda, ajakirjandus ja meedia ning selle roll ühiskonnas, meediakirjaoskus ja kriitiline analüüs, sotsiaalmeedia ja selle võimalused, avaliku arvamusega manipuleerimine.</p>	

Ühiskonnaõpetus: Ühiskond, ühiskonna mudelid, riik ja riigivõim, demokraatlik ühiskond. Indiviid ja ühiskond, riigi kodanikud, kodanikud ja meedia.
Bioloogia: sõltuvused, toitumishäired.

Kursus 5

Teemavaldkond Inimene ja ühiskond	
Õpitulemused	Õppesisu
Teema Inimene kui looduse osa	
Oskab koostada ja kirjeldada oma sugupuud	<ul style="list-style-type: none"> eluring: sünd, elu ja surm
Inimene kui indiviid	
1) Oskab analüüsida diagrammi, joonist, tabelit 2) Teab ja oskab järgida ühiskondlikke väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid; 3) austada erinevate keskkondade, sh suhtluskeskkondade reegleid ja ühiskondlikku mitmekesisust, inimõigusi, religioonide ja rahvuste omapära; 4) teha koostööd teiste inimestega erinevates situatsioonides; aktsepteerida inimeste ja nende väärtushinnangute erinevusi ning arvestada neid suhtlemisel)	<ul style="list-style-type: none"> inimese loomus ja käitumine, vastuoludesse sattumine; iga inimese kordumatu eripära; väärtushinnangud, vaated elule ja ühiskonnale; inimsuhted: isiklikud, emotsionaalsed, sotsiaalsed; erinevad inimesed ja rahvad (nt keele- ja kultuurierinevused, käitumistavad, kõlblusnormid)
Inimeste suhtlus	
1) On suuteline ennast selgelt, asjakohaselt ja viisakalt väljendama; 2) ennast esitlema, oma seisukohti esitama ja põhjendama	<ul style="list-style-type: none"> suhtlusvahendid: loomulik keel ja kehakeel (nt sõnavalik, žestid, miimika)
Lõiming Ühiskonnaõpetus: Ühiskond, ühiskonna mudelid, riik ja riigivõim, demokraatlik ühiskond. Indiviid ja ühiskond, riigi kodanikud, kodanikud ja meedia. Perekonnaõpetus: olulised sündmused, rollid perekonnas, peretraditsioonid, suhted perekonnas.	

Kursus 6

Teemavaldkond Keskkond ja tehnoloogia	
Õpitulemused	Õppesisu
Teema Elukeskkond	
1) Oskab esitada monoloogi, üksikasjalikult kirjeldada ja jutustada, sidudes allteemasid, laiendades olulisi punkte ning võttes kõik sobivalt kokku ladusas kirjelduses. 2) On teadlik sotsiaalsetest hüvedest.	<ul style="list-style-type: none"> sotsiaalsete hüvede olemasolu ning nende kättesaadavus (nt arstiabi, pensionid, riiklikud toetused ja fondid, abirahad, soodustused puudega inimestele); säästlik eluviis
Tehnoloogia	

<ol style="list-style-type: none"> 1) Oskab arutleda suulises kõnes ja kirjutada teadus- ja tehnikasaavutustest 2) Oskab kirjutada poolametlikku kirja (järelpärimine, aruanne, avaldus) 	<ul style="list-style-type: none"> • teadus- ja tehnikasaavutused ning nende rakendamine igapäevaelus; • teabekeskkond: infootsing ja -vahetus; • keeletehnoloogilisi rakendusi igapäevaelus: elektroonsed sõnastikud, keeleõppematerjalid, arvutipõhine keeleõpe, tõlkeabiprogrammid jne
<p>Lõiming Geograafia: Elektri-energia, soojus- ja tuumaelektri-jaamad, taastuvad energiaallikad maailma energia-probleemid. Looduskaitsealad ja rahvuspargid. Ajalugu: eri aja leiutised ja leiutajad; Füüsika: teaduskool; Ühiskonnaõpetus: Indiviid ja ühiskond, riigi kodanikud.</p>	

Kursus 7

Teemavaldkond Haridus ja töö	
Õpitulemused	Õppesisu
Teema Eesti riik ja rahvas	
<ol style="list-style-type: none"> 1) Valdab rikkalikku sõnavara ja mõistab kujundlikku keelt, väljendub selgelt, ladiusalt ja varieeruvalt. 2) Oskab vastata küsimustele ladiusalt ja spontaanselt. 	<ul style="list-style-type: none"> • omariiklus ja kodanikuks olemine, riigikaitse; • geograafiline asend ja kliima; • rahvastik: põhirahvus, muukeelne elanikkond, uusimmigrandid; mitmekultuuriline ühiskond.
Eesti ja teised riigid	
<p>Oskab edastada tähtsat teavet üldistel teemadel selgelt, ladiusalt ja loomulikult.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Eesti kui Euroopa Liidu liikmesriik: ELi liikmesriigid, ELi töökorraldus; • Eesti koht maailmas: rahvusvaheline koostöö.
Tööelu	
<ol style="list-style-type: none"> 1) Osaleb aktiivselt arutelus, oskab argumenteerida ning oma arvamust veenvalt esitada. 2) Oskab dialoogi ülesehitada ja juhtida vestlust. 	<ul style="list-style-type: none"> • töö kui toimetulekuallikas; raha teenimine (nt sissetulekud ja väljaminekud, hinnad); tööpuudus; • töötaja ja tööandja õigused ning vastutus, ametiühingud, katseaeg, osalise või täisajaga töö, puhkus;
<p>Lõiming Ühiskonnaõpetus: välispoliitika, rahvusvahelised organisatsioonid, globaalprobleemid, Euroopa Liit ja Euroopa Liidu institutsioonid, Euroopa Liidu tegevusvaldkonnad, Euroopa Liit ja noored. Ühiskond, ühiskonna mudelid, riik ja riigivõim, demokraatlik ühiskond, demokraatlik valitsemine, valimised ja erakonnad. Indiviid ja ühiskond, riigi kodanikud, kodanikud ja meedia. Riigikaitse: ajateenistus. Geograafia: muutused maailmamajanduses, rahvusvaheline kaubandus, õiglase kaubandus, turism, tööstus. Majandus- ja ettevõtlusõpetus: pangad, pangateenused, laenud, raha hoiustamine ja säästmine. dokumendihaldus.</p>	

Kursus 8

Teemavaldkond Inimene ja ühiskond	
Õpitulemused	Õppesisu
Teema Ühiskond kui eluvalduste kogum	
Oskab kirjutada argumenteeritud arvamustekste keerukamatel teemadel, kasutab mitmest allikast pärit teavet, arendab mõtet, esitab põhjendatud poolt- ja vastuväiteid, seob allteemasid ja teeb sobiva kokkuvõtte;	<ul style="list-style-type: none"> majanduselu: tõusud ja mõõnad, heaoluühiskond; sotsiaalsfäär, elatustase, heategevus;
Teemavaldkond Keskkond ja tehnoloogia	
Teema Elukeskkond	
1) Oskab jälgida rühmaarutelu ja selles osaleda, isegi kui tegu on abstraktse ja keeruka võõra kõneainega sh argikeelsete vihjete mõistmine.	<ul style="list-style-type: none"> elutingimused erineva kliima ja rahvastusega aladel; sotsiaalne miljöo: põhirahvusest koosnev või mitmekeelne ja -kultuuriline ühiskond; lähinaabrid.
<p>Lõiming Perekonnaõpetus: olulised sündmused, rollid perekonnas, peretraditsioonid, suhted perekonnas. Karjääriõpetus: dokumendihaldus, motivatsioonikiri, tööintervjuu jms. Geograafia: muutused maailmamajanduses, rahvusvaheline kaubandus, õiglase kaubandus, turism, tööstus. Majandus- ja ettevõtlusõpetus: pangad, pangateenused, laenud, raha hoiustamine ja säästmine. dokumendihaldus.</p>	

Kursus 9

Teemavaldkond Haridus ja töö	
Õpitulemused	Õppesisu
Teema Pere ja kasvatus	
<p>1) On võimeline raskusteta väidelda, isegi kui tegu on abstraktse, keeruka ja võõra teemaga.</p> <p>2) Oskab oma seisukohta veenvalt põhjendada, vastates küsimustele, märkustele ja keerukatele vastuväidetele ladiusalt, sundimatult ja olukohaselt.</p>	<ul style="list-style-type: none"> perekond; peresuhted, laste ja vanemate omavaheline mõistmine ning üksteisest hoolimine; kasvatus: viisakusreeglid, käitumisnormid, väärtushinnangute kujundamine, salliv eluhoiak jne.
Teemavaldkond Inimene ja ühiskond	
Teema Inimene kui indiviid	
<p>1) Oskab kirjutada argumenteeritud arvamustekste keerukamatel teemadel, kasutab mitmest allikast pärit teavet, arendab mõtet, esitab põhjendatud poolt- ja vastuväiteid, seob allteemasid ja teeb sobiva kokkuvõtte;</p> <p>2) Oskab küsimusi täpsustada ja vajadusel ümbersõnastada.</p>	<ul style="list-style-type: none"> inimese loomus ja käitumine, vastuoludesse sattumine; iga inimese kordumatu eripära; väärtushinnangud, vaated elule ja ühiskonnale; inimsuhted: isiklikud, emotsionaalsed, sotsiaalsed;

	<ul style="list-style-type: none"> • erinevad inimesed ja rahvad (nt keele- ja kultuurierinevused, käitumistavad, kõlblusnormid).
Lõiming Ühiskonnaõpetus: Ühiskond, ühiskonna mudelid, riik ja riigivõim, demokraatlik ühiskond. Indiviid ja ühiskond, riigi kodanikud, kodanikud ja meedia. Perekonnaõpetus: olulised sündmused, rollid perekonnas, peretraditsioonid, suhted perekonnas. Karjääriõpetus: dokumendihaldus, motivatsioonikiri, tööintervjuu jms.	

Hindamine

Eesti keele kui teise keele õppeaines hinnatakse saavutatud õpitulemusi, mis põhinevad Euroopa keeleõppe raamdokumendi vastavatel kirjeldustel. Eesti keele kui teise keele õppes käsitletakse keelevigu õppimise loomuliku osana ning neid parandatakse ja arvestatakse hindamisel vastavalt õppetegevuse eesmärgile.

- **Pika monoloogi** puhul hinnatakse oskust üksikasjalikult kirjeldada ja jutustada, sidudes allteemasid, laiendades olulisi punkte ning võttes kõik sobivalt kokku ladusas kirjelduses.
- **Põhjendamisel ja selgitamisel** (nt väitluses) hinnatakse: oskust seisukohta korrakindlalt ja struktureeritult põhjendada, arvestades vestluspartneri vaatenurka, tuues välja olulised aspektid koos väiteid kinnitavate näidetega ning lõpetades sobiva kokkuvõttega.
- **Avalikke teadaannete** puhul hinnatakse oskust edastada tähtsat teavet üldistel teemadel selgelt, ladusalt ja loomulikult, nii et mõistmiseks ei ole vaja teistel pingutada, alates väga lühikestest ettevalmistatud teadaannetest kuni spontaansete ja pea laitmatult ladusate sõnumiteni.
- **Avaliku esinemise** puhul hinnatakse oskust tulla hästi toime, kui tema esinemist katkestatakse, reageerides spontaanselt, ilma erilise pingutuseta; oskust pidada suulist ettekannet publiku ees seminaril või tunnis, alates väga lühikesest ettevalmistatud ülesastumisest, liikudes edasi otsesõnalise esinemiseni tuttavalt, oma pädevusvaldkonda kuuluval teemal ning lõpetades hea ülesehitusega ettekannetega keerulisel, publikule võõral teemal; oskust vastata küsimustele ladusalt ja spontaanselt.
- **Üldise suhtluse** puhul hinnatakse ladusalt ja loomulikku, peaaegu pingutuseta väljendamist ning rikkaliku sõnavara sh ümbersõnastamise kasutamist.
- **Vestluse puhul** hinnatakse teiste vestlejatega võrdväärset toimetulekut otseses, selges ühiskeeles sh emotsionaalse, vihjelise ja naljatleva keelepruugi kasutamist.

- **Vaba mõttevahetuse** puhul hinnatakse oskust jälgida teiste liikmete arutelu ning tabada põhisisu, arutleda abstraktsetel, keerulistel ning isegi võõrastel ja tundlikel teemadel.
- **Ametlikel aruteludel osalemisel** hinnatakse: abstraktsetel, keerulistel ja võõrastel teemadel praktiliste probleemide käsitlemist, arutluskäigu jälgimisel kordamise ja selgitamise vajaduse esitamise oskust; arutelu mõistmist ning selles osalemist, argumentide kritiseerimist ning oma arvamuse veenvat esitamist.
- **Intervjuu** puhul hinnatakse oskust liikuda edasi ettevalmistatud küsimustest spontaansete kõrvalekaldumisele ja huvitavatel vastustel pikemalt peatumisele ning lõpetades dialoogi ülesehitamise ja enesekindla suhtlemisega.

Kirjutamine /poolametlik kiri/arutlev kirjand(väide)

Hinne „5,, 90-100%	Sisu ammendav, tekst õige pikkusega (esimene ülesanne u 120 sõna, teine u 160 sõna), loogiline ja ladus. Kirjutis vastab poolametliku kirja vorminõuetele. Arutlevas kirjandis peamised seisukohad esitatud ja põhjendatud. Lausestus loogiline ja mitmekesine. Sõnavara on asjakohane, sõnakasutus täpne.
Hinne „4,, 75%-89%	Sisu asjakohane, tekst õige pikkusega (120/160 sõna), loogiline ja küllaltki sidus. Kirjutis vastab poolametliku kirja vorminõuetele. Avab peamised seisukohad, kuid kohati kaldub kontekstist kõrvale või rõhutab ebaolulist. Sõnavara ülesande täitmiseks piisav, aga väljendus lakooniline. Esineb üksikuid kontekstilisi tähendusvääratusi ning kirja- ning keelevigu, mis ei sega tekstist arusaamist.
Hinne „3,, 74%-50%	Sisu pealiskaudne, tekst enam-vähem õige pikkusega (120/160 sõna) ja piisavalt sidus, et selle mõttest aru saada. Kirjutis vastab poolametliku kirja vorminõuetele osaliselt. Üksikutes kohtades võib esineda ebaloogilist lausestust või pisut lihtsakoelist sidumist. Sõnavara üsna piiratud, mistõttu väljendus lakooniline. Üksikutes kohtades esineb ebatäpset sõna- ja vormikasutust. Esineb kirja- ja keelevigu, kuid teksti mõte on siiski enamasti arusaadav.
Hinne „2,, 49%-20%	Kirjutis võib olla õige pikkusega (120/160 sõna) või mõnevõrra – nt kolmandiku – lühem, sisu aga pealiskaudne ja tekst halvasti struktureeritud, mistõttu teksti mõttest arusaamine nõuab lugejapoolset pingutust. Ebarahuldav keelekasutus. Sõnavara piiratud, esineb sõnakasutusvigu. Palju eri tüüpi keele- ja/või kirjavigu, mistõttu teksti mõistmine häiritud.
Hinne „1,, 19%-0%	Kirjutis liiga lühike (alla poole nõutust) või vastus hindamiseks ebaadekvaatne (kirjutise sisul pole ülesandega midagi ühist). Väga halb keelekasutus. Lihtsakoeline madalamatele tasemetele omane lausestus või lõikude sidumatus. Sõnavara ülesande täitmiseks ebapiisav. Keele- ja/või kirjavead takistavad tekstist arusaamist.

Rääkimine (suuline kõne)

Hinne „5,, 90-100%	Ülesannetest saadakse aru, need täidetakse täpselt ja laitmatult. Tekst on teema- ja žanrikohane. Kõne on sujuv ja hästi mõistetav, Hääldus hea, kui ka emakeele aktsent on tajutav. Teksti sidumine on ladus, kõnevoorude sidumine ei pruugi veel olla täiesti loomulik. Sõnavara ülesannete täitmiseks piisav, väga hea parafraseerimisoskus. Grammatika piisavalt korrektne, et teemat laitmatult käsitleda.
Hinne „4,, 75%-89%	Ülesannetest saadakse aru, nende täitmisega saadakse üsna hästi hakkama. Tekst on suures osas teema- ja žanrikohane. Kõne on suhteliselt vaba ja arusaadav. Hääldus hea, kui ka emakeele aktsent on tajutav. Oma teksti sidumine on hea, kõnevoorude sidumine pisut hakkiv. Sõnavaras esineb ülesannete täitmisel üksikuid lünki, sel juhul väljendatakse kaudsel viisil. Grammatika tundmine hea, kuigi võib esineda ebakorrektsusi.
Hinne „3,, 74%-50%	Ülesannetest saadakse aru, nende täitmisega saadakse hakkama. Tekst on üldjoontes teema- ja žanrikohane. Kõne on arusaadav, aeglane, kuid ilma pikemate ebaloomulike pausideta. Sõnavaras esineb ülesannete täitmisel lünki, kuid sellest hoolimata suudetakse mõtet üldjoontes moonutusteta edasi anda. Esineb grammatikavigu, kuid öeldu üldmõte on arusaadav.
Hinne „2,, 49%-20%	Ülesannetest saadakse aru raskustega, need jäävad suures osas täitmata. Tekst ei haaku temaga ja testitav ei tule toime tasemekohaste žanritega. Kõne on hakitud või isegi katkendlik ja seda on raske jälgida, kaaskõneleja tekstile ei reageeri adekvaatselt. Sõnavara äärmiselt piiratud, mistõttu ülesanded jäävad suures osas täitmata. Grammatika ebakorrekne ja takistab öeldu mõistmist.
Hinne „1,, 19%-0%	Ülesandeid ei suudeta täita isegi siis, kui nendest aru saadakse. Hindamiseks ebaadekvaatne vastus (näiteks mitte-eestikeelne jutt, ülesannete täitmise jaoks liiga piiratud eesti keele oskus vms).

Kuulamine, lugemine, hindelised tööd (sh kontrolltööd) hinnatakse testina:

90-100% - hinne „5,,
 75%-89% - hinne „4,,
 74%-50% - hinne „3,,
 49%-20% - hinne „2,,
 19%- 0% - hinne „1,,.

2.3. VENE KEEL vene õppekeele klassis

2.3.1. Õppeaine kirjeldus

Vene keele kui emakeele valdamine kõnes ja kirjas on isiksuse mõtlemisvõime kujunemise, vaimse arengu ning sotsialiseerumise alus ja eeldus. Vene keele õppimise kaudu kujundatakse õpilase identiteeti, samuti tema väärtushinnanguid ja -hoiakuid. Õpilane mõistab ja väärtustab

kultuurilist ja keelelist mitmekesisust, keele kaudu ka eesti ja vene kultuuri eripärasid ning kokkupuutepunkte.

Gümnaasiumiõpingute jooksul kujuneb oskus kasutada korrektset keelt oma eesmärkide saavutamiseks erinevates suhtlusolukordades, arvestades kujunenud suhtlusnorme ja keelekasutustavasid. Teoreetilised teadmised vene keelest ja keele praktiline valdamine aitavad saada tänapäeva ühiskonna tegusaks liikmeks.

Eri keele- ja teabeallikate kasutamisoskus võimaldab õpilasel toime tulla erinevates eluvaldkondades ja -situatsioonides. Töö tekstidega on aluseks oskusele neid mõista, analüüsida, kriitiliselt hinnata ning luua eri tüüpi ja liiki tekste.

Teoreetilised teadmised on keele praktilise valdamise aluspõhi, seepärast sisaldab gümnaasiumi ainekava kolme tüüpi õppematerjali: teadmised keelest ning praktiline keele- ja suhtlusoskus.

Vene keele emakeelena kursustega püütakse anda õpilastele baasteadmistega võrdses mahus praktilisi oskusi. Gümnaasiumilõpetaja peab valdama tänapäeva keeleteadust, uut tehnoloogiat ja uusi tööviise. Praktilised kursused eeldavad õpitud teoreetiliste teadmiste rakendamist.

Gümnaasiumis läbitakse vene keeles **kuus kohustuslikku kursust**: „*Keel, ühiskond ja kultuur*“, „*Meedia ja mõjutamine*“, „*Tekst ja stiil*“, „*Suulise teksti vastuvõtt ja loomine*“, „*Kirjalike tekstide vastuvõtt ja loomine*“ ja „*Praktiline vene keel*“.

Kursuse „Keel, ühiskond ja kultuur“ õppesisus rõhutatakse keele rolli tänapäeva ühiskonnas, teadvustatakse keele ja kultuuri seoseid, aga ka vene keele eripära võrreldes teiste keeltega. Kursus annab võimaluse mõista keele arengut ajas ning selle staatust ja seisundit tänapäeval. Tähelepanu pööratakse keele varieerumisele ja erinevatele keelekihtidele sotsiaalsetes praktikates. Kursus arendab õpilase kriitilist ja loomingulist mõtlemist, keeletunnetust ja -teadlikkust.

Kursusel „Meedia ja mõjutamine“ keskendutakse infoühiskonnast arusaamisele, arendatakse eri liiki tekstide mõistmise, fakti ja arvamuse eristamise oskust. Tähtis on osata hankida eri allikatest teavet, analüüsida verbaalset teksti nii visuaalses kui ka audiovisuaalses keskkonnas ja tunda ära meedia mõjutamisvõtted. Samas arendatakse ka oskust kujundada ja väljendada oma arvamusi ja hoiakuid.

Kursuse „Tekst ja stiil“ kaudu saavad õpilased teoreetilisi teadmisi teksti struktuurist ning mitmesugustes suhtlusoludes kasutatavate eri tüüpi tekstide loomisest, mõistmisest ja hindamisest. Kursuses vaadeldakse süvendatult teksti keele ja stiili küsimusi. Käsitletakse erinevate tekstiliikide keele- ja stiilierinevusi, vaadeldakse sõnavara stiilikihistusi ja tähendusnüansse ning kirjutamise komponente ja nõudeid eri tekstiliikide keelele. Õpitulemustes taotletakse, et õpilane kasutab alustekste, tõlgendab neid, analüüsib keeleliselt ja stilistiliselt, refereerib, tsiteerib ja viitab. Õppesisus tegeldakse mitmesuguste keelekasutusvaldkondadega, analüüsitakse eri liiki tekstide sisu, eesmärke, kasutuskonteksti, ülesehitust, sõnavara ning stiili. Õpilane koostab ise eri liiki tekste (sh tarbe-, meedia- ja teadustekste), kasutab sobivaid väljendusvahendeid ning teeb mõttekaid keele- ja stiilivalikuid. Järgmised kolm vene keele praktilist kursust täiendavad suulise ja kirjaliku teksti mõistmise ja loomise oskusi.

Kursus „Suulise teksti vastuvõtt ja loomine“ aitab edukalt sotsialiseeruda erinevates situatsioonides, laiendab õpilase silmaringi, arendab keeleoskust erinevates suhtlusolukordades ja -tingimustes. Kursuse jooksul õpitakse tundma suulise kommunikatsiooni eripära, erinevaid suhtlusviise, tegeldakse suuliste tekstide vastuvõtu, kriitilise hindamise ja mõistmisega. Keskendutakse suuliste tekstide (kõne) loomisele lähtuvalt suhtluseesmärgist, edendamaks õpilase sotsiaalset pädevust ja suhtlemisoskust.

Kursuse „Kirjalike tekstide vastuvõtt ja loomine“ raames antakse õpilasele võimalus analüüsida ja mõista eri liiki tekste, leida vajalikku infot ning kasutada seda argumenteerimisel ja oma arvamuse sõnastamisel. Suur roll on intellektuaalse omandi tähtsustamisel ja autoriõiguste järgimisel. Õpitulemustega eeldatakse, et õpilane koostab eri liiki tekste, väljendab end eri vormides ja stiilides täpselt, asjakohaselt ja väljendusrikkalt, rakendades õigekeelsusalaseid teadmisi ja oskusi ning tänapäeva vene keele leksikaalseid norme. Kursuse õppesisu õpetab mõistma ja koostama eri tüüpi ja eri liiki kirjalikke tekste, arendab oskust analüüsida tekstide sisu ja ülesehitust, hinnata neid kriitiliselt, sh ära tunda valeinfot, koostada etapiviisilise kirjutamisprotsessi käigus ise eri liiki tekste, kasutades neile iseloomulikke väljendusvahendeid ja järgides üldisi õigekeelsusnorme. Õppesisu fookuses on meedia- ja tarbetekstid, mida õpilane elulistest situatsioonides kõige sagedamini kohtub.

Kursuse „Praktiline vene keel“ kaudu edendatakse üldist kirjakuultuuri, korratakse, parandatakse ja kinnistatakse õigekeelsus- ja kirjakeeleoskust, sealhulgas ortograafiat ja interpunktsiooni. Kursuse õppesisus pööratakse tähelepanu õigekeelsuse praktikatele,

ortograafia ja interpunktsiooni kordamisele ning sõnavara rikastamisele. Harjutatakse vajaliku ortograafia- ja interpunktsiooniteabe saamiseks kasutama sõnastikke, raamatukogu katalooge ning interneti. Praktiline vene keele oskus tähendab kirjakeele valdamist, seepärast edendatakse tekstide vastuvõtu ja loomise oskusi. Oluline on leida suhtlusolukorrale sobiv ja vestluspartnerit arvestav toon ja stiil, osata suhtlust või teemat alustada, arendada ja tõrjuda. Tähtis on eristada meediakanalites faktiinfot ja arvamust, olla valmis esitama täpsustavaid küsimusi ja vastuväiteid. Kuulamisoskuse arendamise eesmärk on mõista suhtlussituatsiooni ja vestluspartnerit.

2.3.2. Gümnaasiumi lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

Õpilane:

- 1) mõistab vene keele kui emakeele rolli individuaalse identiteedi kujundamisel, lähtudes funktsionaalsetest, eetilistest ja esteetilisest kaalutlustest;
- 2) väljendab ennast nii suuliselt kui ka kirjalikus suhtluses selgelt, eesmärgipäraselt ja üldkirjakeele normide järgi, kasutab keeleallikaid;
- 3) analüüsib ja hindab kriitiliselt erinevaid tekste ning tunneb tekstide mõjutusvahendeid, kasutab sihipäraselt ja eetiliselt teabeallikaid;
- 4) teab tekstide ülesehituse põhimõtteid ja iseärasusi, loob ning analüüsib eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste;
- 5) mõistab keele tähendust ühiskonnas, tajub keele ajaloolist kujunemist, väärtustab keeleoskust;
- 6) arendab lugedes oma keeleoskust.

2.3.3 Kursuste õpitulemused, õppesisu ja hindamine

Kursus 1 „Keel, ühiskond ja kultuur“

Õppesisus rõhutatakse keele rolli tänapäeva ühiskonnas, teadvustatakse keele ja kultuuri seoseid, aga ka vene keele eripära võrreldes teiste keeltega. Kursus annab võimaluse mõista keele arengut ajas ning selle staatust ja seisundit tänapäeval. Tähelepanu pööratakse keele varieerumisele ja erinevatele keelekihtidele sotsiaalsetes praktikates. Kursus arendab õpilase kriitilist ja loomingulist mõtlemist, keeletunnetust ja -teadlikkust.

Õpitulemused	Õppesisu
1) väärtustab vene keelt, tunneb selle eripära, teab vene kirjakeele kujunemislugu;	<ul style="list-style-type: none"> • Keel ja ühiskond, keel ja isiksus. Emakeel ja identiteet. Riigikeel. Võõrkeel. Keele ja mõtlemise seos. Keelekasutuse valdkonnad ning

<p>2) analüüsib keele rolli, funktsioone ja tähendust ühiskonnas ning suhtluses;</p> <p>3) märkab ja analüüsib vene keele muutuste olemust ja arendamise peamisi suundi;</p> <p>4) jälgib suulise ja kirjaliku keele norme ning etiketti;</p> <p>5) teadvustab allkeelte ja keele varieerumise olemust;</p> <p>6) kasutab eesmärgistatult eri keeleallikaid ja teabekeskondi.</p>	<p>sotsiaalsete rühmade erikeeled. Keelekasutuse ealised ja soolised erinevused.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Verbaalsed ja mitteverbaalsed suhtlusvahendid. • Keele funktsioonid. Keel kui vaimsete väärtuste väljendaja ning kultuuri kandja. Keel kui märgisüsteem. • Maaailma keeled. Keelkonnad ja keelerühmad. Rahvuskeel. Elav ja surnud keel. Loomulikud ja tehiskeeled. Euroopa Liidu ja ÜRO töökeeled. Keelte teke ja kujunemine. Kirja tekkimine. Tähestik. Slaavi kiri. Kirill ja Mefodi kui slaavi tähestiku loojad. • Keel ja kõne. Suuline ja kirjalik kõne. Sõnaraamatute, entsüklopeediate, meedia- ja tarbetekstide keel. • Keelte ja kultuuride vastastikused mõjud. Vene keel Eestis. Muutused tänapäeva vene keeles.
---	--

Hindamine

Vene keele õppimisel gümnaasiumiastmes hinnatakse õpilase

- 1) suulist ja kirjalikku suhtlust, s.o väljendusoskust,
- 2) eri liiki tekstide, sealhulgas teadus-, meedia- ja tarbetekstide vastuvõttu, s.o analüüsi, mõistmist ja kriitilist hindamist,
- 3) eri tüüpi ja liiki tekstide loomist, sh arutlevat tekstikirjutust,
- 4) keeleteadmisi, sealhulgas oskust teha sobivaid ja põhjendatud keelevalikuid enda loodud tekstides.

Hindamise kriteeriumid:

- Hindega „5” ehk „väga hea” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused vastavad õpilase õppe aluseks olevatele taotletavatele õpitulemustele täiel määral ja ületavad neid.
- Hindega „4” ehk „hea” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused vastavad üldiselt õpilase õppe aluseks olevatele taotletavatele õpitulemustele.
- Hindega „3” ehk „rahuldav” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused vastavad üldiselt õpilase õppe aluseks olevatele taotletavatele õpitulemustele, kuid esineb puudusi ja vigu.

- Hindega „2” ehk „puudulik” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemustes esineb olulisi puudusi.

Kursus 2 „Meedia ja mõjutamine“

Kursusel keskendutakse infoühiskonnast arusaamisele, arendatakse eri liiki tekstide mõistmise, fakti ja arvamuse eristamise oskust. Tähtis on osata hankida eri allikatest teavet, analüüsida verbaalset teksti nii visuaalses kui ka audiovisuaalses keskkonnas ja tunda ära meedia mõjutamisvõtted. Samas arendatakse ka oskust kujundada ja väljendada oma arvamusi ja hoiakuid.

Õpitulemused	Õppesisu
1) tunneb tänapäevast teabekeskkonda ja selle arengut kujundavaid protsesse, selgitab kommunikatsiooni olemust ja toimumise tingimusi; 2) leiab meediatekstist argumendid ja põhilised mõjutamisvõtted, selgitab teksti autori eesmärgi ning motiive; 3) eristab fakti arvamusest ja usaldusväärset infot küsitavast, kontrollib infoühiku sisu tõesust, sealhulgas tõlgitud info tähendusvälja muutumist; 4) analüüsib kriitiliselt reklaami ning arutleb reklaami ja mainekujunduse teemadel; 5) tunneb meediakanaleid, analüüsib nende erijooni, iseloomustab erinevaid meediažanre; 6) analüüsib vahetu ja vahendatud kommunikatsiooni. 7) hindab kriitiliselt meediamanipulatsioone, tunneb ära propaganda, libauudised ja müüdi loome; 8) väljendab oma seisukohta loetu, kuuldu ja nähtu kohta ning valib selleks sobivad keelevahendid; 9) analüüsib kriitiliselt oma meediakäitumist, sh sotsiaalmeedias, ja kohandab seda vastavalt olukorrale; 10) leiab viiteid ja vihjeid teistele tekstidele, tõlgendab teksti, eristab privaatset ja avalikku informatsiooni.	<ul style="list-style-type: none"> • Kommunikatsioon, kommunikatsioonimudel, kommunikatsiooni toimumise tingimused. Infoühiskond, selle iseloomulikud jooned. • Meediaeetika. Meedia kui diskursuse kujundaja. Eri tüüpi meediatekstide vastuvõtu eripära. • Verbaalse teksti taju heli ja pildi kontekstis. • Meediatekstide usaldusväärsus. Verbaalne ja visuaalne mõjutamine. • Tunde- ja faktipõhised argumendid. Keeleline manipulatsioon. Autoripositsioon, infoallikad ja nende usaldusväärsus. Kriitiline ja teadlik lugemine. Fakti ja arvamuse eristamine. • Sotsiaalsete tunnuste ja müütide konstrueerimine meediatekstis. Reklaam (kommertsreklaam, poliitreklaam, sotsiaalreklaam). Reklaami sihtrühmad ja kanalid. Reklaam mainekujundusvahendina. Erandlik keelekasutus, tähelepanu äratamise võtted. • Reklaami varjatud sõnum. Reklaam ja seadused. • Olulisemad meediažanrid: uudis, reportaaž, intervjuu, arvamus, arvustus. Kvaliteet- ja meelelahutusajakirjanduse erinevused. • Lühiülevaade meedia ajaloost. • Meediakanalid: raadio, televisioon, uudiste portaalid, sotsiaalvõrgustikud. Muutused uue meedia ajastul,

	sotsiaalmeedia. Meediatekstide kriitiline ja teadlik lugemine.
--	--

Hindamine

Tase 5

Õpilase kõne tekst on loogiline, sõnastus on selge, ladus, täpne ja isikupärane. Sõnavara on rikkalik, puhas ja õige, noormi piiris. Tekstis on mõni kergem stiiliviga.

Tase 4

Õpilase kõne tekst on loogiline, sõnastus on selge ja ladus. Sõnavara on mitmekülgne. Tekstis on üksikuid stiilivigu.

Tase 3

Õpilase kõne teksti on piisav loogiline, sõnastus on üldiselt ladus, kuid kohati konarlik ja ühekülgne. Sõnavara on piisav, noormi raames. Tekstis ei ole üle 6 stiilivea. Esineb üksikuid faktivigu.

Tase 2

Õpilase tekst on ebaloogiline, sõnastus on algeline ning kohati raskesti mõistetav. Sõnavara on piiratud, normeerimeta. Tekstis ei ole üle 10 stiilivea. Esineb küsitavusi ja faktivigu.

Kursus 3 „Tekst ja stiil“

Kursuse kaudu saavad õpilased teoreetilisi teadmisi teksti struktuurist ning mitmesugustes suhtlusoludes kasutatavate eri tüüpi tekstide loomisest, mõistmisest ja hindamisest. Kursuses vaadeldakse süvendatult teksti keele ja stiili küsimusi. Käsitletakse erinevate tekstiliikide keele- ja stiilierinevusi, vaadeldakse sõnavara stiilikihistusi ja tähendusnüansse ning kirjutamise komponente ja nõudeid eri tekstiliikide keelele. Õpitulemustes taotletakse, et õpilane kasutab alustekste, tõlgendab neid, analüüsib keeleliselt ja stilistiliselt, refereerib, tsiteerib ja viitab. Õppesisus tegeldakse mitmesuguste keelekasutusvaldkondadega, analüüsitakse eri liiki tekstide sisu, eesmärke, kasutuskonteksti, ülesehitust, sõnavara ning stiili. Õpilane koostab ise eri liiki tekste (sh tarbe-, meedia- ja teadustekste), kasutab sobivaid väljendusvahendeid ning teeb mõttekaid keele- ja stiilivalikuid.

Õpitulemused	Õppesisu
---------------------	-----------------

<p>Õpilane</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) analüüsib ja võrdleb erinevaid keelekasutuse valdkondi ning eesmäärke; 2) arvestab suhtlemisel partneriga, argumenteerib oma seisukohti, esitab näiteid; 3) väljendab oma mõtteid ja tundeid, arvestab suhtlussituatsiooni ja -eesmärki, järgib stiili- ja etiketinorme; 4) arvestab ja analüüsib tekstide stiiliomadusi, eristab stiililt erinevaid tekste nende keeletunnuste alusel; 5) tunneb tekstis ära keelelise mõjutamise viise ja vahendeid, hindab teabetekstidest leitud teavet kriitiliselt, kasutab seda sihipäraselt; 6) analüüsib teksti eesmärki, sisu, kasutuskonteksti, ülesehitust, grammatikat, sõnavara ja stiili; 7) korrigeerib ja redigeerib oma teksti, kasutab otstarbekalt keeleallikaid ja teabekeskondi, teeb teadlikke keelevalikuid; 8) loob alustekstide põhjal uusi tekste, refereerib ja tsiteerib ning kasutab viitamissüsteeme, väldib plagiaati; 9) rakendab omandatud sõnavara kõnes ja kirjalikus tekstiloomes.	<ul style="list-style-type: none"> • Stiil ja stilistika. Keele erinevad kasutusvaldkonnad: argi-, ilukirjandus-, teadus- ja tarbekeel. • Stiilivärving ja -viga. Keele eri kasutusvaldkondade tüüpilised stiilivead. • Teksti kommunikatiivne funktsioon. Suhtlussituatsioon. Keeleline mõjutamine. Suhtlemine internetis. • Individuaalne stiil. • Funktsionaalstiilid. Tekstide kasutusvaldkonnad. • Tarbetekstid, nende keelelised erijooned. • Teadustekstid, nende keelelised erijooned. • Publitsistikatekstid, nende keelelised erijooned. • Kõnekeel ja selle keelelised erijooned. • Ilukirjandustekstid ja nende väljendusvahendid. • Tekstide võrdlev ja kriitiline analüüs: eesmärgid, kasutuskontekst, grammatilised erijooned, sõnavara, stiil. • Keelevalikud veebisuhtluses. • Teksti vormilised ja keelelised tunnused. Teksti sidusus. Leksikaalsed ja grammatilised sidususvahendid. Teksti sisu terviklikkus. • Uurimistöö. Uurimiseesmärgi sõnastamine, uurimismaterjali kirjeldamine ja usaldusväärsus. Uurimuse struktuur. Allikate refereerimine ja tsiteerimine. Lause- ja lõiguviietud, viitekirje. Võrdlemine, analüüsimine, üldistamine ja järeldamine uurimistöös. • Mitteverbaalsed teabedastusvahendid kirjalikus tekstis: illustratsioonid, graafikud, skeemid, fotod, emotikonid jt. • Oma sõnavara rikastamise võimalused. Keele kujundlikkus ja loov keelekasutus.
---	---

Hindamine

Funktsionaalne lugemine

Tase 5

Oskused nõuavad arvukalt järeldamist, võrdlemist ja eristamist, mis on nii detailsed kui ka täpsed. Need nõuavad ühe või mitme teksti täieliku ja detailse mõistmise demonstreerimist ja võivad sisaldada teabe lõimimist rohkem kui ühest tekstist. Oskused võivad nõuda lugejalt, et nad tegelevad olemasolevas võistlevas teabes tundmatute ideedega ja loovad abstraktseid kategooriaid tõlgendamiseks. *Arutlemise ja hindamise* oskused võivad nõuda lugejalt, et nad loovad hüpoteese või hindavad kriitiliselt keerulisi tekste vähetuntud teemadel, arvestades mitmesuguseid kriteeriume või perspektiive, ning kasutavad kõrgetasemelist mõistmist tekstidest. Põhiline tingimus *ligipääsu ja hankimise* oskused sellel tasemel on analüüsi täpsus ja märkamata detailide tähele panemine.

Tase 4

Selle taseme oskused nõuavad teabe hankimist, et lugeja leiab ja rühmitab mitmeid peidetud teabeosi, otsustades, missugune teave on oluline. Arutlemisoskused nõuavad kriitilist hindamist või hüpoteeside loomist ja süvendatud teadmisi. Nii tõlgendamis- kui arutlemisoskused nõuavad tundmatu sisu või vormiga teksti täielikku ja detailset mõistmist. Kõikide lugemisaspektide puhul nõuavad selle taseme oskused mõistetega tegelemist, mis on vastupidised ootustele.

Tase 3

Selle taseme oskused nõuavad mitmesuguste teabeosade leidmist, mõnel juhul ka nendevaheliste seoste äratundmist. Selle taseme tõlgendusoskused nõuavad lugejalt teksti erinevate osade seostamist, et leida peamõtte, aru saada seostest või tõlgendada sõna või fraasi tähendust. Lugejad peavad arvestama paljusid tunnusoone, et võrrelda, vastandada või kategooriateks jaotada. Sageli ei ole otsitav teave silmatorkav või on korruga palju konkureerivat infot või esineb muid takistusi, nt mõtted võivad olla vastupidised ootustele või sõnastatud eituse kaudu. Selle taseme arutlusoskused võivad nõuda seostamist, võrdlust või seletust või ootust, et lugeja hindaks teksti tunnuseid. Mõned arutlusoskused nõuavad, et lugeja demonstreeriks tekstist arusaamist, toetudes tuttavatele, igapäevaelu teadmistele. Mõned oskused aga nõuavad, et lugeja toetuks vähem üldisele teadmisele.

Tase 2

Mõned selle taseme oskused nõuavad, et lugeja leiab ühe või mitu infoüksust, mis võib vajada järeldamist või erinevate tingimustega arvestamist. Teised oskused nõuavad teksti peamõtte äratundmist, seoste mõistmist või tähenduse tõlgendust piiratud tekstiosast, kus teave ei ole silmatorkav ja lugeja peab tegema järeldusi madalal tasemel. Selle taseme oskused võivad

sisaldada võrdlemist või vastandamist, mis tugineb teksti üksiktunnusele. Tavaliselt nõuab selle taseme arutlusoskused, et lugeja võrdleks või leiaks mitmeid seoseid teksti ja tekstiväliste teadmiste vahel, toetudes isiklikule kogemusele ja hoiakutele.

Tase 1

Selle taseme oskused nõuavad, et lugeja leiaks ühe (või rohkem) infoühiku, mis on sõltumatu ja esitatud selgesõnaliselt, tunneks ära peateema või tuttavas tekstis autori eesmärgi või leiaks lihtsaid seoseid tekstis oleva info ja tavalise, igapäevase teadmise vahel. Teave peab tekstis silma torkama ja seal peab olema vähe või üldse mitte konkureerivat infot. Lugeja juhitakse otsesõnu oluliste faktorite juurde nii ülesandes kui tekstis.

Kursus 4 „Suuliste tekstide vastuvõtt ja loomine“

Kursus aitab edukalt sotsialiseeruda erinevates situatsioonides, laiendab õpilase silmaringi, arendab keeleoskust erinevates suhtlusolukordades ja -tingimustes. Kursuse jooksul õpitakse tundma suulise kommunikatsiooni eripära, erinevaid suhtlusviise, tegeldakse suuliste tekstide vastuvõtu, kriitilise hindamise ja mõistmisega. Keskendutakse suuliste tekstide (kõne) loomisele lähtuvalt suhtluseesmärgist, edendamaks õpilase sotsiaalset pädevust ja suhtlemisoskust.

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) teadvustab vene keele rolli suhtlemisel erinevate partneritega; 2) koostab eri allikatest pärineva info põhjal suulise kokkuvõtte või teeb ettekande; 3) edastab oma tundeid, mõtteid ja hinnanguid nii isiklikus, avalikus kui ka ametlikus suhtluses; 4) kuulab avalikku esinemist, hindab seda kriitiliselt, esitab ettekandjale küsimusi; 5) loob suulisi tekste vastavalt suhtluseesmärgile ja -olukorrale; 6) argumenteerib veenvalt ja selgelt ning kaitseb oma seisukohti aruteludes; 7) võtab vastu ja loob ise eri stiilis suulisi tekste.	<ul style="list-style-type: none"> • Suulise kõne üldjooned: erinevus kirjalikust kõnest, suulise kõne omapära, spontaanne ja semispontaanne kõne, suulise kõne situatsioonid ja tüübid, suulise kõne struktuur ja keelelised vahendid. Kõne põhiomadused: sisukus, loogilisus, kohasus, täpsus, puhtus, õigsus, rikkus, ilmekus. Kõne sisukus, informatiivsus. Sõnakasutuse täpsus. Sünonüümid, paronüümid, mitmetähenduslikud sõnad, homonüümid. • Suuline kõnekeel kirjakeele liigina. Dialog ja selle põhiomadused: spontaansus, eesmärgid (infovahetus, info saamine, palve, hoiatus jne), repliikide pikkus, struktuuri vastavus eesmärkidele, lühendatud laused, kõnekeelele loomulik foneetika ja intonatsioon. Sünonüümide roll kõnekeeles (täendus, stilistika). Kõnekeele etikett.

	<ul style="list-style-type: none"> • Suuline ametlik kõne: põhiomadused, aktuaalsed tüübid ja nende eripära vastavalt teksti eesmärgile. Ametlikus kõnes dialoog ja monoloog. Intonatsiooni ja žestide roll. Ametlikus keeles kasutatavad normid ja konstruktsioonid (sh stambid ja sabloonid). Ametlik vestlus, koosolek. • Suuline teaduskõne: erisused, keelelised vahendid, terminoloogia mõiste, informatiivne žanr. Loengu ülesehitus, konspekteerimine. Ettekanne: teema, allikad, ülesehitus, esitus. Kriitikakultuur. Ettekande hindamiskriteeriumid. Laensõnade roll teadustekstis ja üldises kõnekultuuris. • Suuline avalik kõne: erisused ja žanrid. Diskussioon, selle eesmärgid ja tüübid. Argumenteerimine. Intervjuu, selle struktuur, küsimuste esitamine. Kõnekultuur: parasiitväljendid ja žargonismid. Oraatorikõne, selle liigid, eesmärgid ja sisu. Kommunikatsiooni ebaõnnestumised.
--	---

Hindamine

Funktsionaalne lugemine ja suulise teksti loomine

Tase 5

Oskused nõuavad arvukalt järeldamist, võrdlemist ja eristamist, mis on nii detailsed kui ka täpsed. Need nõuavad ühe või mitme teksti täieliku ja detailse mõistmise demonstreerimist ja võivad sisaldada teabe lõimimist rohkem kui ühest tekstist. Oskused võivad nõuda lugejalt, et nad tegelevad olemasolevas võistlevas teabes tundmatute ideedega ja loovad abstraktseid kategooriaid tõlgendamiseks. *Arutlemise ja hindamise* oskused võivad nõuda lugejalt, et nad loovad hüpoteese või hindavad kriitiliselt keerulisi tekste vähetuntud teemadel, arvestades mitmesuguseid kriteeriume või perspektiive, ning kasutavad kõrgetasemelist mõistmist tekstidest. Põhiline tingimus *ligipääsu ja hankimise* oskused sellel tasemel on analüüsi täpsus ja märkamatu detailide tähele panemine.

Tase 4

Selle taseme oskused nõuavad teabe hankimist, et lugeja leiab ja rühmitab mitmeid peidetud teabeosi, otsustades, missugune teave on oluline. Arutlemisioskused nõuavad kriitilist hindamist

või hüpoteeside loomist ja süvendatud teadmisi. Nii tõlgendamis- kui arutlemisoskused nõuavad tundmatu sisu või vormiga teksti täielikku ja detailset mõistmist. Kõikide lugemisaspektide puhul nõuavad selle taseme oskused mõistetega tegelemist, mis on vastupidised ootustele.

Tase 3

Selle taseme oskused nõuavad mitmesuguste teabeosade leidmist, mõnel juhul ka nendevaheliste seoste äratundmist. Selle taseme tõlgendusoskused nõuavad lugejalt teksti erinevate osade seostamist, et leida peamõtte, aru saada seostest või tõlgendada sõna või fraasi tähendust. Lugejad peavad arvestama paljusid tunnusoone, et võrrelda, vastandada või kategooriateks jaotada. Sageli ei ole otsitav teave silmatorkav või on korraga palju konkureerivat infot või esineb muid takistusi, nt mõtted võivad olla vastupidised ootustele või sõnastatud eituse kaudu. Selle taseme arutlusoskused võivad nõuda seostamist, võrdlust või seletust või ootust, et lugeja hindaks teksti tunnuseid. Mõned arutlusoskused nõuavad, et lugeja demonstreeriks tekstist arusaamist, toetudes tuttavatele, igapäevaelu teadmistele. Mõned oskused aga nõuavad, et lugeja toetuks vähem üldisele teadmisele.

Tase 2

Mõned selle taseme oskused nõuavad, et lugeja leiab ühe või mitu infoüksust, mis võib vajada järeldamist või erinevate tingimustega arvestamist. Teised oskused nõuavad teksti peamõtte äratundmist, seoste mõistmist või tähenduse tõlgendust piiratud tekstiosast, kus teave ei ole silmatorkav ja lugeja peab tegema järeldusi madalal tasemel. Selle taseme oskused võivad sisaldada võrdlemist või vastandamist, mis tugineb teksti üksiktunnusele. Tavaliselt nõuab selle taseme arutlusoskused, et lugeja võrdleks või leiaks mitmeid seoseid teksti ja tekstiväliste teadmiste vahel, toetudes isiklikule kogemusele ja hoiakutele.

Tase 1

Selle taseme oskused nõuavad, et lugeja leiaks ühe (või rohkem) infoühiku, mis on sõltumatu ja esitatud selgesõnaliselt, tunneks ära peateema või tuttavas tekstis autori eesmärgi või leiaks lihtsaid seoseid tekstis oleva info ja tavalise, igapäevase teadmise vahel. Teave peab tekstis ilma torkama ja seal peab olema vähe või üldse mitte konkureerivat infot. Lugeja juhitakse otsesõnu oluliste faktorite juurde nii ülesandes kui tekstis.

Kursus 5 „Kirjalike tekstide vastuvõtt ja loomine“

Kursuse raames antakse õpilasele võimalus analüüsida ja mõista eri liiki tekste, leida vajalikku infot ning kasutada seda argumenteerimisel ja oma arvamuse sõnastamisel. Suur roll on intellektuaalse omandi tähtsustamisel ja autoriõiguste järgimisel. Õpitulemustega eeldatakse, et õpilane koostab eri liiki tekste, väljendab end eri vormides ja stiilides täpselt, asjakohaselt ja väljendusrikkalt, rakendades õigekeelsusalaseid teadmisi ja oskusi ning tänapäeva vene keele leksikaalseid norme. Kursuse õppesisu õpetab mõistma ja koostama eri tüüpi ja eri liiki kirjalikke tekste, arendab oskust analüüsida tekstide sisu ja ülesehitust, hinnata neid kriitiliselt, sh ära tunda valeinfot, koostada etapiviisilise kirjutamisprotsessi käigus ise eri liiki tekste, kasutades neile iseloomulikke väljendusvahendeid ja järgides üldisi õigekeelsusnorme. Õppesisu fookuses on meedia- ja tarbetekstid, mida õpilane elulistes situatsioonides kõige sagedamini kohtub.

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) loetleb kirjaliku keelekasutuse erijooni ning väljendab end kirjas korrektselt; 2) argumenteerib veenvalt ja selgelt ning kaitseb oma seisukohti kirjalikult; 3) hindab kriitiliselt eri allikatest pärinevat infot ja seisukohti, koostab nende põhjal kirjaliku kokkuvõtte; 4) toimetab tagasiside põhjal enda koostatud kirjalikke tekste, annab tagasisidet teiste tekstidele; 5) iseloomustab erinevaid meedia- ja tarbetekste, kirjutab arvamusloo ja arvustuse; 6) analüüsib kriitiliselt reklaami ning arutleb reklaami ja mainekujunduse teemadel; 7) omandab peamiste ametlike dokumentide kasutamise ja vormistamise nõuded; 8) valdab vene kirjakeelt, järgib õpitud keelereegleid, kasutab elektroonilisi keeleallikaid; 9) võtab vastu ja koostab ise eri liiki kirjalikke tekste. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjalik keel, selle iseloomustus ja erinevus suuliselt kõnest. • Tekstitüübid: jutustav, kirjeldav ja arutlev tekst. Tekstiliigid: kirjand ja essee. Arutlev kirjand, selle ülesehitus. Argumentide liigid. Essee kui vaba tekstitüüp. Konspekt ja referaat. • Meediatekstid. Publitsistika. Eri liiki meediatekstide vastuvõtu eripära. Uudis, intervjuu, reportaaž, kolumn, arvustus. Reklaami eesmärgid ja liigid. Kirjalikud meediatekstid ja nende usaldusväärsus. Verbaalne ja visuaalne mõjutamine. Elektroonilised ja trükiväljaanded. • Tarbetekstid. Avalduse, juhendi, volituse, allkirjastatud tõendi ja CV kirjutamine. • Ametlik kiri. Ametlikud tekstid elektroonilisel kujul. • Tekstide loomine internetis. Internetisuhtluse etikett. • Teksti eesmärgi ja vaatenurga mõistmine. Eri liiki kirjalike tekstide väljendusvahendid ja mõjutamisvõtted.

Hindamine

TALLINNA MUSTJÕE GÜMNAASIUMI
GÜMNAASIUMIASTME ÕPPEKAVA
LISA 1 Keel ja kirjandus

Sisu	Õigekiri	Sõnavara ja stiil	Ülesehitus
5	5	5	5
Tekst on teemakohane, arutlev. Teemaarendus on isikupärane ja põhjalik. Tekstist ilmneb kirjutaja üldistusvõime. Kirjutaja oskab väga hästi analüüsida ja argumenteerida.	Tekstis on 0–4 õigekirjaviga.	Teksti sõnastus on selge, ladus, täpne ja isikupärane. Sõnavara on rikkalik. Tekstis on mõni kergem stiiliviga.	Tekst on ülesehituselt sisulise-vormiline tervik. Teksti liigendamine lõikudeks on loogiline ja täpne. Tekst on sidus. Tekst on vormistatud korrektselt.
4	4	4	4
Tekst on teemakohane, arutlev. Teemaarendus on põhjalik. Kirjutaja suudab üldistada, oskab hästi analüüsida ja argumenteerida.	Tekstis on 5–6 õigekirjaviga.	Teksti sõnastus on selge ja ladus. Sõnavara on mitmekülgne. Tekstis on üksikuid stiilivigu (mitte rohkem 5).	Tekst on ülesehituselt tervik. Teksti liigendamine lõikudeks on üldiselt loogiline. Tekst on sidus. Tekst on vormistatud korrektselt.
3	3	3	3
Tekst on teemakohane, arutlev. Teemaarendus on piisav. Kirjutaja oskab analüüsida ja argumenteerida. Väiteid ei ole alati piisavalt põhjendatud.	Tekstis on 7–9 õigekirjaviga.	Teksti sõnastus on üldiselt ladus, kuid kohati konarlik ja ühekülgne. Sõnavara on piisav. Tekstis ei ole üle 6 stiilivea. Esineb üksikuid faktivigu (mitte rohkem 8).	Tekst on ülesehituselt tervik, kuid esineb vigu teksti liigendamisel lõikudeks (nt teksti lõikude proportsioonid ei ole alati põhjendatud jms). Tekst on sidus. Teksti vormistus on üldiselt korrektne.
2	2	2	2
Tekst on teemakohane, arutlev. Teemaarendus on pealiskaudne. Kirjutaja suudab analüüsida, kuid analüüs on pinnaline ning argumentatsioon on väheveenev.	Tekstis on 10–12 õigekirjaviga.	Teksti sõnastus on konarlik, kuid arusaadav. Tekst on üldsõnaline. Tekstis ei ole üle 11 stiilivea.	Teksti ülesehituses on vastuolud (nt alguse venitatus, välja arendamata või liiga pikk lõpetus, mitmekordne algus või lõpetus jms). Lõikudevaheline sidusus on kohati nõrk. Teksti vormistuses on puudujääke.
1	1	1	1
Tekst vastab üldjoontes teemale.	Tekstis on üle 13 õigekirjavea.	Teksti sõnastus on algeline ning	Teksti ülesehitus on

Tekst on jutustavarutlev. Teemaarendus on lünklik. Analüüs on puudulik, jutustamine domineerib analüüsi ja argumentatsiooni üle. Näited ei ole teemaga piisavalt seotud.		kohati raskesti mõistetav. Sõnavara on piiratud. Tekstis ei ole üle 14 stiilivea. Esineb küsitavusi ja faktivigu.	ebaloogiline (nt teksti algus ja lõpetus on teemaarendusega nõrgalt seotud, teksti mõni osa ei täida sellele pandud ülesandeid jms). Tekst ei ole kohati sidus. Teksti vormistuses on puudujääke.
--	--	---	---

Kursus 6 „Praktiline vene keel“

Kursuse kaudu edendatakse üldist kirjakuultuuri, korratakse, parandatakse ja kinnistatakse õigekeelsus- ja kirjakeeleoskust, sealhulgas ortograafiat ja interpunktsiooni. Kursuse õppesisus pööratakse tähelepanu õigekeelsuse praktikatele, ortograafia ja interpunktsiooni kordamisele ning sõnavara rikastamisele. Harjutatakse vajaliku ortograafia- ja interpunktsiooniteabe saamiseks kasutama sõnastikke, raamatukogu katalooge ning interneti. Praktiline vene keele oskus tähendab kirjakeele valdamist, seepärast edendatakse tekstide vastuvõtu ja loomise oskusi. Oluline on leida suhtlusolukorrale sobiv ja vestluspartnerit arvestav toon ja stiil, osata suhtlust või teemat alustada, arendada ja tõrjuda. Tähtis on eristada meediakanalites faktiinfot ja arvamust, olla valmis esitama täpsustavaid küsimusi ja vastuväiteid. Kuulamisoskuse arendamise eesmärk on mõista suhtlussituatsiooni ja vestluspartnerit.

Õpitulemused	Õppesisu
<p>Õpilane</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) väärtustab kirjaoskust inimese kultuursuse ja haridustaseme näitajana; 2) parandab ja kinnistab oma õigekeelsus- ja kirjakeeleoskust; 3) loob ja vormistab kirjalikke tekste vastavalt õigekirja- ja grammatikareeglitele; 4) kasutab tekstiloomes vajalikke (veebi)sõnastikke; 5) loeb erinevaid tekste, arendab oma kirjaoskust ja rikastab sõnavara. 	<p>Ortograafia.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vene ortograafia peamised printsiibid. Täishäälikute õigekiri sõna lihttüves. • Täishäälikute õigekiri ж, ч, ш, щ, ц järel eri sõnaliikidesse kuuluvate sõnade lihttüves, sufiksis ja sõnalõpus. • Kaashäälikute õigekiri sõna lihttüves. • Nimisõnade, omadussõnade, kesksõnade käändelõppude ja tegusõna pöördelõppude õigekiri. • Eesliidete õigekiri. ъ ja ь kasutamine vene sõnades ja laensõnades. ъ õigekirjutus ж, ч, ш, щ järel eri sõnaliikidesse kuuluvates sõnades. • Kokkukirjutamine ja sidekriips eri sõnaliikide puhul ning sõnades komponentidega пол- ja полу-.

	<ul style="list-style-type: none"> • Sufiksrite õigekiri eri sõnaliikides. н ja нн eri sõnaliikides. не kokku- ja lahkukirjutamine eri sõnaliikidega. не ja ни eristamine. • Määrsõnade õigekiri. • Arvsõnade õigekiri. • Tuletatud ees- ja sidesõnade kirjutamise komplitseeritud juhud. Suurtähtede õigekirjutuse rasked juhud. <p>Interpunktsioon.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vene interpunktsiooni printsiibid. • Lauselühendiga lihtlause. • Kirjavahemärgid üksikute, korduvate ja paarissidesõnadega koondlauses. • Lause kõrvalliikmete kirjavahemärkidega eraldamine (обособление). • Kirjavahemärgid täpsustava, selgitava ja täiendava tähendusega lauseliikmete puhul. • Kirjavahemärgid kiilsõnade ja kiillausetega ning ütte ja hüüdsõnadega lausetes. • Võrdlustarindid. Tarindid sidesõnaga как. • Kirjavahemärgid rind-, põim- ja sidesõnata lauses. • Jutumärgid ja teise isiku kõne: tsiteerimisviisid, kirjavahemärgid teise isiku sõnu ning dialoogi edastades. • Epigraafi vormistamine. • Süstemaatiline sõnavaraarendus (nt harvem esinevad sõnad, sõnamoodustus). • Sõnavara täiendamine, kinnistamine ja praktiline kasutamine.
--	--

Hindamine

	2	3	4	5
Sõnade etteütlus (30 -55 sõnad)	7 - 9 vigu	4 - 6 vigu	2 - 3 vigu	0 - 1 vigu
Etteütlus	8 - 12 vigu	5 - 9 vigu	3 - 6 vigu	0 - 2 vigu

(180 – 210 sõnad)	(7/6, 6/7)	(6/6, 5/6, 5/5, 4/5)	(2/3, 3/2, 1/4, 3/3, 2/4, 4/4)	(1/1, 0/2)
Ümberjutustus (220 -240 sõnad)	Tekstis on 9–12 õigekirjaviga. Sõnavara ja lausestus on algelised, tekstis on 5–6 kõnevigaga.	5 – 9 viga. Kõnevead. Esineb vigu teksti või ümberjutustamise esitamisel.	3 – 6 õigekirjaviga. 1 – 2 ebatäpsust, kõnevead. Edastab täpselt, kuid esineb väikseid vigu teksti või ümberjutustamise esitamisel.	1 – 2 väikest viga. Õige järjekindel esitusviis.
Kontrolltööd ja testid õpitud ortogrammide ja punktogrammi dega	49 – 30%	74% - 50%	89% - 75%	100% - 90%

3. VALIKKURSUSTE AINEKAVAD

3.1. VALIKKURSUS „KEEL JA ÜHISKOND“

3.1.1. Õppe-eesmärgid

Valikkursusega taotletakse, et õpilane:

- 1) valdab eesti kirjakeelt ning kasutab seda korrektselt kõnes ja kirjas;
- 2) on keeleteadlik, analüüsib ning hindab kriitiliselt keele muutumise tendentse ja nüüdisolukorda;
- 3) tunneb tüüpilisi suhtlusolukordi, oskab valida suhtluskanalit ning suhtleb eesmärgipäraselt, kasutades konteksti sobivat suulist ja kirjalikku keelt;
- 4) tunneb tekstiliikide erinevusi ning oskab eri liiki tekste lugeda, analüüsida ja koostada;
- 5) rakendab oma suhtlus- ja tekstitööoskusi nii tekstide vastuvõtja kui ka loojana;
- 6) arendab loovat ja kriitilist mõtlemist;
- 7) valib, hindab kriitiliselt ja kasutab sihipäraselt teabeallikaid.

3.1.2. Kursuse lühikirjeldus

Hea keeleoskus loob eeldused kõigi õppeainete edukaks omandamiseks ning toimetulekuks isiklikus ja avalikus elus. Samas arendavad kõik õppeained keelekasutuse põhipädevusi: sõnavara mõistmist ja kasutusoskust, teksti mõistmist ja tekstiloomet, pädevust suuliselt ja kirjalikult suhelda. Seega kujuneb õpilaste funktsionaalne ja kriitiline kirjaoskus välja mitte üksnes eesti keele, vaid kõigi õppeainete õppetegevuse tulemusel.

Kursuse väljund. Peamise väljundina loob eesti keele korrektne valdamine eeldused kõigi eesti keeles õpetatavate õppeainete edukaks omandamiseks: sõnavara mõistmine ja kasutamise oskus, teksti mõistmine ja tekstiloomet ning pädevus suuliselt ja kirjalikult suhelda.

Lisaväljundid: emakeeleolümpiaadid, esseekonkursid, lingvistikaolümpiaadid, keeleprojektid.

3.1.3. Õpitulemused, õppesisu ja hindamine

Valikkursuse lõpus õpilane:

- 1) mõistab keele rolli, funktsioone ja tähendust ühiskonnas;
- 2) tunneb eesti keele erijooni teiste keeltega võrreldes;
- 3) mõistab allkeelte ja keele varieerumise olemust;
- 4) tunneb suulise ja kirjaliku keele norme ning etiketti;
- 5) oskab eakohasel tasemel analüüsida ajastuomaseid keelenähtusi.

Kursus 1. Teemavaldkond „Keele olemus”. (10.klass)

Õppesisu

- Keele ülesanded: infovahetus, suhteloome, maailmapildi kujundamine.
- Keel kui märgisüsteem. Teised märgisüsteemid. Graafilised üldistused (joonised, tabelid, skeemid). Pildikeel. Märgisüsteemide ühendamine tekstis. Kunst ja keel.
- Eesti keel ja teised keeled. Eri tüüpi keeled. Eesti keele eripära teiste keelte kõrval.
- Keelkonnad. Eesti keel võrdluses soome keele ja teiste soome-ugri keeltega; Euroopa ja maailma keeled. Keelekontaktid. Saksa, vene, inglise ja soome keele mõju eesti keelele.

Kursus 2. Teemavaldkond „Eesti keele ehitus“. (11.klass)

Õppesisu

- Eesti keele ehitus. Keeleuniversaalid ja tüpologia

- Hääliku süsteemid .Välde.
- Vormimoodustus. Eesti keele tüevaheldus/vältevaheldus. Käändsõnade vormid. Tegusõnade vormid.
- Sõnamoodustus. Eesti keele sõnamoodustusviisid
- Lausemoodustus. Lihtlause. Liitlause. Sõnajärg lauses.

Kursus 3. Teemavaldkond „Eesti keele tänapäev”. (12.klass)

Õppesisu

- Keele varieerumine ja muutumine. Tänapäevase kirjakeele kujunemine. Kirjakeel ja kõnekeel. Murdekeel ja kodumurre. Kirjakeele norm. Keeleline etikett. Keelekasutuse valdkonnad ja sotsiaalarühmade erikeeled. Släng. Aktsent.
- Eesti mitmekultuurilise ja mitmekeelse maana. Keeleline tolerantsus. Eesti keelepoliitika.
- Eesti keele kasutusvaldkonnad ja arendus: keeletehnoloogia, terminoloogia ja oskuskeel, ilukirjandus, tõlkekultuur. Eesti keele staatus ja tulevik.

Hindamine

Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja hinnetega “Arvestus (Arv)” ja “Mittearvestus (MArv)”, lähtudes TMG-i hindamispõhimõtetest, mis tuginevad riikliku õppekava üldosale ja teistele hindamist reguleerivatele õigusaktidele.

Hindamisviis

Arvestusliku koondhinne (kursusehinne) moodustavad: kontrolltööd, suulised diskussioonid/ettekanded, kirjandid/artiklid ning protsessi hindavad tööd. Aineõpetaja määrab oma aine töökavas kindlaks vastavate tööde arvu (vähemalt kolm arvestuslikku tööd, kusjuures üks arvestuslik töö võib olla protsessi hinnete põhjal).

„**Arvestus (Arv)**, vastab õpioskuste omandamist järgmistele hinnangutele:

- „väga hea” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused vastavad õpilase õppe aluseks olevatele taotletavatele õpitulemustele täiel määral ja ületavad neid;
- „hea” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused vastavad üldiselt õpilase õppe aluseks olevatele taotletavatele õpitulemustele;

- „rahuldav” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemused vastavad üldiselt õpilase õppe aluseks olevatele taotletavatele õpitulemustele, kuid esineb puudusi ja vigu;

„Mittearvestatud (MARv),, vastab õpioskuste omandamist järgmistele hinnangutele:

- „puudulik” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemustes esineb olulisi puudusi;
- „nõrk” hinnatakse vaadeldava perioodi või vaadeldava temaatika õpitulemuste saavutatust, kui saavutatud õpitulemustes esineb olulisi puudusi ja areng puudub.

Õppematerjalid:

Kirjandus (soovituslik)

Uuele õppekavale vastavad õpikud ning töövihikud.

Seni: Hint, M. “Eesti keele foneetika ja morfoloogia, õpik 10. klassile”

Lunter, A. „Gümnaasiumi eesti õigekeele töövihik”

Lisaks: Wiik, K. „Eurooplaste juured”

“Õigekeelsussõnaraamat” (trükis ja netisõnastik)

Ehala, M. „Eesti keele struktuur”

Ehala, M. „Eesti kirjakeel”

Valmis, A. „Õigekeelsuse käsiraamat gümnaasiumile”

A. Verchik, A. Zabrodskaja, R. Igav, A. Kütt, H. Kask „Keel ja ühiskond“

www.eki.ee

Martin Ehala videoloengud.

3.2. VALIKKURSUS “EESTI KEELE GRAMMATIKA”

3.2.1. Õppe-eesmärgid

Valikkursusega taotletakse, et õpilane:

- 1) kinnistab olemasolevaid grammatikateadmisi;
- 2) kujundab oskust abimaterjalide kasutamisel (õigekeelealased abimaterjalid);
- 3) oskab moodustada grammatiliselt mõistetavaid laused suulises ja kirjalikus keelekasutuses.

3.2.2. Kursuse lühikirjeldus

Kursus tuleneb eesti keele teise keelena ainekavast. Kursus on mõeldud täiendava kursusena eesti keele grammatika kinnistamiseks eelkõige 12. klassi ainekava lisana. Grammatika kordamine on tihedalt seotud sõnavara täiendamisega.

Eesti keele grammatika kursus keskendub eesti keele grammatika kordamisele ning õigekeelealase abimaterjali kasutamise oskusele.

3.2.3. Õpitulemused, õppesisu ja hindamine

Kursuse lõpus õpilane oskab:

- 1) kasutada õigekeelealaseid teatmeteoseid;
- 2) jälgida oma keelekasutust ja suudab kõrvaldada grammatilisi vigu;
- 3) paremini orienteeruda eesti keele grammatika süsteemis.

Õppesisu

- Astmevahelduse ilmingud keeles (üldinfo)
- Tegusõna vormistiku kompaktne kordamine pööre, tegumood, aeg, kõneviis, kõneliik)
- Tegusõna infiniitsed vormid, kesksõnad, des-vorm
- Ühendtegasõna
- Iseseisev töö - harjutuskomplekti koostamine (3 tundi)
- Käändsõna (kääne, arv)
- Sihitis
- Arvude kirjutamine
- Määrsõnad, kaassõnad, sidesõnad
- Iseseisev töö – harjutuskomplekti koostamine (3 tundi)
- Ortograafia (algustäht, kokku- ja lahku kirjutamine, kirjavahemärgid)

Hindamine

Eesti keele grammatika õpitulemuste kontroll ja hindamine sisaldab suulist küsitlust ja kirjalike ülesannete täitmist.

Aines hinnatakse teksti mõistmist ja tööd erinevate allikatega. Kontrollitakse ja hinnatakse ülesannete täitmist, oskust kasutada kasutamist lisamaterjale, probleemidest arusaamist ja nende analüüsi. Hindamise aluseks on töö iseseisev sooritus. Iseseisvad arvestuslikud tööd on mingi konkreetse üksikteema kohta. Iseseisvad tööd on klassitööd.

Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja hinnetega “Arvestus (Arv)” ja “Mittearvestus (MARv)”, lähtudes TMG-i hindamispõhimõtetest, mis tuginevad riikliku õppekava üldosale ja teistele hindamist reguleerivatele õigusaktidele.

Hindamise eesmärk on innustada ja suunata õpilasi sihikindlalt teadmisi omandama ning toetada õpilase individuaalset arengut.

Arvestatud („Arv“)

Hea tulemus. Teadmised ja oskused on omandatud ning vajaduslikud kokkuvõtvad testid on tehtud.

Mittearvestatud („MARv“)

Teadmised ja oskused on omandamata või ülesanded on sooritamata. Hinnang „MARv“ antakse, kui õpilane on kasutanud ebaausaid võtteid või esitatu ei vasta tööjuhendile.

3.3. VALIKKURSUS “PRAKTILINE EESTI KEEL“

3.3.1. Õppe-eesmärgid

Valikkursusega taotletakse, et õpilane:

- 1) oskab keelt tasemel, mis võimaldab Eesti ühiskonnas ja eestikeelses keskkonnas
- 2) iseseisvalt toimida;
- 3) on võimeline jätkama õpinguid eesti keeles ning kasutama eesti keelt töökeskkonnas
- 4) ja ametkondlikus suhtluses;
- 5) analüüsib oma teadmisi ja oskusi ning tugevusi ja nõrkusi;
- 6) täiendab oma praktilise eesti keele grammatika oskusi.

3.3.2. Kursuse lühikirjeldus

Kursuse jooksul arendatakse kõiki osaoskusi, kuid rohkem tähelepanu pööratakse grammatika seletamisele ja kinnitamisele.

Õpilane loeb autentseid ilukirjandus-, teabe-, tarbe- ja meediatekste. Neid suunatakse kõrvutama ja analüüsima keelte (vene ja eesti) sarnasusi ja erinevusi, nägema keeltevahelisi seoseid ning jälgima oma keelekasutust (grammatiline korrektsus).

Õppetegevused, meetodilised võtted:

- meedia- ning autentsete audiovisuaalsete materjalide kasutamine;
- iseseisev lugemine ning kuulamine (loetu ja kuulatu põhjal erinevate sõnavara- ja

grammatikaülesannete täitmine;

- tarbekirjade koostamine (nt elulugu, seletuskiri, avaldus, kaebus jt);
- loovtööde kirjutamine (nt arutlev tekst, artikkel, kokkuvõte);
- eriliigilised grammatilised harjutused(lünkharjutused, testid, õige/vale jt);
- info otsimine erinevatest eestikeelsetest teatmeallikatest (nt seletav sõnaraamat, internet);
- keelerühmade arutlused ja väitlused.

3.3.3. Õpitulemused, õppesisu ja hindamine

Kursuse lõpus õpilane:

- 1) teab käänete funktsioone ja oskab neid moodustada ja kasutada;
- 2) tunneb arv- ja asesõnade käänamise erijuhtumeid, oskab neid iseseisvalt kasutada;
- 3) teab tegusõna põhivorme, kasutab neid teiste vormide moodustamiseks;
- 4) tunneb õpitud verbide rektsiooni;
- 5) moodustab ja kasutab tegusõna umbisikulist tegumoodi; 6) moodustab ja kasutab Ma- ja Da-infinitiivi ja MA- inf käändelisi vorme ning Des-vormi;
- 6) moodustab ja kasutab liht-, täis- ja enneminevikku;
- 7) oskab leida vajalikku teavet teatmeteosest ja keelekäsiraamatust;
- 8) arutleb probleemide üle, avaldab arvamust ja kaitseb oma seisukohti;
- 9) teeb kokkuvõtet kuulatust, loetust, kogetust, oskab esitada kõnet;
- 10) tunneb sõnavara rikastamise võimalusi ja kasutab neid;
- 11) oskab moodustada liitlauseid;
- 12) kordab ja rikastab sõnavara teemal: Haridus ja töö.

Õppesisu

- Suhtlusteema: Haridus ja töö
- Edu valem
- Diskussioon: Kuidas saab edukas olla?
- Eesti hariduse põhimõtted
- Mida eeldab õppiv ühiskond?
- Suhtlemisoskus kui edu pant
- CV koostamise põhimõtted. Avaldus tööle
- Käändsõna
- Käänamine

- Käänded
- Arvsõna
- Asesõna
- Pöörsõna
- Tegusõna põhivormid
- Tegusõnade rektsioon
- Umbisikuline tegumood
- MA- ja DA-infinitiivi käändelised vormid
- Ühendverbid
- Liht-, täis- ja enneminevik

Hindamine

Õpitulemuste kontroll ja hindamine sisaldab suulist küsitlust ja kirjalike ülesannete täitmist. Aines hinnatakse teksti mõistmist ja tööd erinevate allikatega. Kontrollitakse ja hinnatakse ülesannete täitmist, oskust kasutada kasutamist lisamaterjale, probleemidest arusaamist ja nende analüüsi. Hindamise aluseks on töö iseseisev sooritus. Iseseisvad arvestuslikud tööd on mingi konkreetse üksikteema kohta. Iseseisvad tööd on klassitööd.

Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja hinnetega “Arvestus (Arv)” ja “Mittearvestus (MArv)”, lähtudes TMG-i hindamispõhimõtetest, mis tuginevad riikliku õppekava üldosale ja teistele hindamist reguleerivatele õigusaktidele.

Hindamise eesmärk on innustada ja suunata õpilasi sihikindlalt teadmisi omandama ning toetada õpilase individuaalset arengut.

Arvestatud („Arv“)

Hea tulemus. Teadmised ja oskused on omandatud ning vajaduslikud kokkuvõtavad testid on tehtud.

Mittearvestatud („MArv“)

Teadmised ja oskused on omandamata või ülesanded on sooritamata. Hinnang „MArv“ antakse, kui õpilane on kasutanud ebaausaid võtteid või esitatu ei vasta tööjuhendile.

3.4. VALIKKURSUS “KÕNE JA VÄITLUS“

3.4.1. Õppe-eesmärgid

Valikkursusega taotletakse, et õpilane:

- 1) väljendab ennast suulises keeikasutuses selgelt ja sobivalt;
- 2) argumenteerib veenvalt ning oskab kaitsta oma seisukohti;
- 3) rakendab kriitilist mõtlemist.

3.4.2. Kursuse lühikirjeldus

- 4) Suulise tekstiloome kursus keskendub suulise eneseväljenduse, eesmärgistatud kuulamise ja argumenteeritud esinemise ning tagasiside arendamisele.

3.4.3. Õpitulemused, õppesisu ja hindamine

Valikkursuse lõpus õpilane:

- 1) tunneb tüüpilisi suhtlusolukordi, kõne liike ning avalikule esinemisele esitatavaid nõudmisi;
- 2) argumenteerib veenvalt ja oskab kaitsta oma seisukohti;
- 3) moodustab ja esitab teemakohaseid küsimusi;
- 4) koostab ning esitab eri liiki kõnesid (olmekõne, akadeemiline ja kohtukõne);
- 5) teeb ettekande näitvahenditega;
- 6) jälgib tolerantselt ja kriitiliselt diskussiooni ning annab tagasisidet.

Õppesisu

Kõne kui suhtlusolukord. Kommunikatsioonimudel. Verbaalne ja mitteverbaalne suhtlus. Suhtlustõkked. Kõne veenvuse tegurid. Kehakeel. Argumenteerimine ja emotsionaalsus.

Kõne koostamine ja esitamine. Kõne kui suulise monoloogi ja dialoogi liigid (ettekanne, sõnavõtt, koosolek, läbirääkimised, väitlus, repliik vm). Kõne eesmärgid. Kõne osad. Suulise kõnesündmuse ettevalmistamise etapid. Näitlikustamine. Esinemishirm. Parakeel. Esinemisstiil ja -kultuur.

Kõne kuulamine ning kõnele reageerimine. Repliik ja küsimuste esitamine. Erinevad kuulajatüübid. Kuulamistakistused.

Väitlemine. Väitluse olemus. Jaatav ja eitav kaasus. Kaasuse ülesehitus: teema, tuumsõnad, definitsioon, kriteerium, argumentatsiooni struktuur, tõestusmaterjal, topos. Ümberlukkamine, taas tugevdamine. Ristküsitlus. Kohtunikutöö ja tagasiside andmine.

“Kõne ja väitluse” ainekava on lõimitud “Eesti keele teise keelena” ainekavaga. Eesti keele suulise oskuse arendamiseks on kasutatud järgmised teemad ainevaldkonnast “Võõrkeeled”: Eesti ja maailm (nt Eesti koht maailmas, Eesti ja teised riigid, rahvusvaheline koostöö, Eesti

poliitika ja majandus). Inimene ja ühiskond. Ühiskond kui eluavalduste kogum (nt Pangandus, pangateenused). Keskkond ja tehnoloogia. Geograafiline keskkond (nt Keskkonna ja inimese suhted, keskkonnateadlikkus, loodushoid, keskkonnakaitse, energeetika, keskkonna jätkusuutlik areng). Inimene ja ühiskond (nt Inimene kui looduse osa, inimene kui indiviid, inimeste suhtlus, armastus, perekond, suhted perekonnas). Kultuur ja looming (nt looming: kirjandus, kujutav kunst, helilooming, teater).

Hindamine

Õpitulemuste hindamise eesmärk on toetada õpilase arengut, innustada õpilast sihikindlalt õppima, suunata tema enesehinnangu kujunemist, tekitada huvi eesti keele õppimise. Kursuse hinne kujuneb kodus ettevalmistatud tööde ning klassis tehtud tööde põhjal.

Õpitulemuste kontroll ja hindamine sisaldab suulist küsitlust ja kirjalike ülesannete täitmist. Aines hinnatakse teksti mõistmist ja tööd erinevate allikatega. Kontrollitakse ja hinnatakse ülesannete täitmist, oskust kasutada kasutamist lisamaterjale, probleemidest arusaamist ja nende analüüsi. Hindamise aluseks on töö iseseisev sooritus. Iseseisvad arvestuslikud tööd on mingi konkreetse üksikteema kohta. Iseseisvad tööd on klassitööd.

Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja hinnetega “Arvestus (Arv)” ja “Mittearvestus (MARv)”, lähtudes TMG-i hindamispõhimõtetest, mis tuginevad riikliku õppekava üldosale ja teistele hindamist reguleerivatele õigusaktidele.

Arvestatud („Arv“)

Hea tulemus. Teadmised ja oskused on omandatud ning vajaduslikud kokkuvõtavad testid on tehtud.

Mittearvestatud („MARv“)

Teadmised ja oskused on omandamata või ülesanded on sooritamata. Hinnang „MARv“ antakse, kui õpilane on kasutanud ebaausaid võtteid või esitatu ei vasta tööjuhendile.